

БҮРЯАТ АТЭТ

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной
декабриин
21-нээ гараа

1999
августын
26

Намарай эхин
хара бишэн
харын
15
гарагай 5
ЧЕТВЕРГ
№ 92 (20152)

№ 34 (128)

ХОЛЫН ХОЁР ОРОНОЙ ХОЛБОО ХАРИЛСААН ДЭМБЭРЭЛТЭЙ, ДЭМЖЭЛГЭТЭЙ!

Һаяхана Малайзин премьер-министр Махатхир Бин Мохамед манай республикада гүрэнэй хэрэгээр үндэр тушаалтануудтаа залараад, гурбан үдэрэй туршада Бурядай экономика, политическэ байдал, дэлгүүр болон бусад үзэгдэлүүдтэй танилсаһан байна.

Энэ гүрэнэй премьер Буряад ороноор юундэ һонирхоо юм, ямар һанамжа, түсэбтэйгөөр манда айлшалааб гэхэн асуудалнуудта харюусахаһаа урид Малайзи тухай тобшохоноор хэлэхэ уялгатайбди.

Дэлхэйн карта дээрэ Малайзи гүрэнине, тэрэнэй ниислэл Куала-Лумпур хотые ологты даа. Даб гээд олохогуйт, юуб гэхэдэ, энэ орон тухай мүнөө болотор юрын мэдээсэлһээ гадна юушые мэдэхэгүй байгаабди. Малайзи гүрэн, Номгон далайн эрье зүбшаад, утаашаа хоёр мянга гаран, үргэлжэдөө оройдоо хоёр зуугаад километр талмай эзэлдэг, тэрэшлэн Номгон далайда олон олтирогуудай, тэрэ тоодо Калиманган гэхэн эхэ олтирогой хойто хубиин эзэн. Энэ гүрэндэ дүн хамта 22

миллион хүн ажаһуудаг, Буддын, исламай, Конфуцийн, индуизмын болон хэрээхэтэ шажануудта хүгэдэдэг. Дүшөөд жэлэй урдахана Английн мэдэлһээ гаража, өөрын мэдэлтэй гүрэн болонхой.

Малайзи хадаа һүүлэй гурбан жэлэй туршада экономикын талаар угаа дабшасатайгаар (жэл бүри 8 процент) хүгжэжэ байһан аад, үнгэрһэн жэлдэ дэлгүүрэй оһол ушарта бага зэргэ сохюулагдаа. Инфляцийн хэмжээн - 5,2 процентг. Илангаяа хүгжэжэ байһан һалбаринь - буйдуулалгын үйлэдбэри,

электронико, радио-телеаппаратура бүтээлгэ, байгааһин баялигуудые ашаглалга (нефть, газ, олово) гүрэнэй валова продукциян 7 процент эзэлнэ. Харин хүдөө ажахын хүгжэнги. Пальмын тоһо үйлэдбэрилгэ бүхэдэлхэйн хэмжээнэй 50 процент, мүн каучук үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ гурбадахи һуури эзэлнэ. Малайзи хадаа экспортын талаар дэлхэйдэ 19-дхи, импортын талаар 17-дохи һууритай. Энэ гүрэн хадаа США, Япон, Сингапур болон Баруун Европын гүрэнүүдтэй худалдаа наймаанай, мундугын харилсаа холбоотой. Гадаадын худалдаа наймаанай хэмжээн 1998 оной дүнгөөр 136,2 миллиард американ доллар байһан.

Хари гүрэнэй премьер-министр шатын айлшалаага Бурядай Республикада түрүүшынхэ үнгэргэгдэб.

Хүндэтэ премьер-министр! гэжэ «Буряад үнэнэй» корреспондент тэрэндэ хандаба. - Манай республикада бүтээгдэдэг хэдэн вертолет, хэдэн самолет худалдан абаха түсэбтэй гээшэбта?

Иимэ асуудал айлшанай урда юундэ табяабиг гэхэдэ, урда үдэрын Малайзин премьер болон үндэр тушаалтад, тэрэ тоодо энэ гүрэнэй хорёод корреспондентүүд Улаан-Үдын авиазавод ошожо, энэ бүтээгдэжэ байһан Су-25 самолетуудые, вертолетуудые цехүүд соонь хараһан байха юм.

(Түгэсхэлын 2-дохи нюурга).

Буряад Республикын Арадай Хуралай VI сесси ҺУНГАЛТА ТУШАА ХУУЛИНУУД БАТАЛАГДАА

Буряад Республикын Арадай Хуралай удаадахи, зургаадахи, сесси дээрэ харагдаһан асуудалнуудай дунда хоер Хуулин проектууд шуһала һурунуудые эзэлнэ. Ямарнууд бэ гэбэл - «Буряад Республикада нутагай өөһэдэн хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаануудай депутатуудые хунгаха тухай», «Буряад Республикада муниципальна бүридэлгын толгойлогшые хунгаха тухай». Ушар юуб гэхэдэ, хунгалтын ажал ябууланууд үдэрнүүдхэ эжилжэ, хуулиа хүсэндөө ороод, эршэ абахан ха юм. Жэлэй түгэсэтэр Гүрэнэй Дүүмын депутатууд, харин манай республикада нутагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшод, нутагай депутатууд хунгагдаха ёһотой байна.

Дээрэ дурсагдаһан Хуулинуудай проектууд хоёрдохи уншалгаар Арадай Хуралад зүбшэн хэлсэгдээд, баталагдаа. Мүнөө Москвада гүрэн түрын хүтэлбэрилгэгдэтэй уузажа, ажал хэрэгэ бүтээжэ байһан Президент А.В.Потапов бусажа ерһээр тус хуулинууд доро гараа табиха ёһотой.

Харин «Ой модон тухай» Буряад Республикын хуулиа хубилалтанууд, нэмэлтэнүүдые оруула тухай хуулин проект, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семеновой хэлһэнэй ёһоор, «үшөө түүхэй» байжа, зүбшэн хэлсэгдэнь хойшолуулагдаа. Энэ хуули ехэ «хүндөөр түрээжэ» байна. Юуб гэхэдэ, ой модоной асуудал байгааһи хамгаалгын болон Байгал тухай хуулинуудтай нягта холбоотой, мүн ойн баялиты ашаглалгаһаа экономика аша абаха талаар хуулиа

шиидхэбэринүүдые гуримшалуула эрилтэнүүд табидаһа. Тиймһээ энэ хуулин проект дээрэ үшөө хүдэлгэдэхэ болоно.

Буряад Республикын бюджет 1999 оной түрүүшп хаяд жэлдэ ямараар гүйсэдхэгдэлэб гэхэн мэдээсэлтэйгээр правительство тоосоо, мүн салин түлбэрийн үри хааха хэмжээнүүдэй бөлүүлгэ тухай мэдээсээ. Тоосоһон финансын министр А.Ю.Налетовто депутатууд олон асуудалнуудые үгэһэн байна. Юундэ зарим аймагууд 100 процентээр, нүгөөд аймагууд 30 процентээр республикын бюджетдэ мүнгэндэ хүртөөб, юундэ хүтэлбэрилхы дээдэ зургаануудай аппарата гаргаша бюджетдээр хараалагдаһан хэмжээнһээ үлүүлсэ үригдээб гэхэн асуудалнуудта министр харюусаа. Гэбшье харюунуудын олон депутатуудай һанаа амаруулаагүй.

Финансын талаар хэзээ хэзээнэйхнээ ехэ оршотой боложо байнабди, гэжэ А.Ю.Налетов мэдүүлбэ. - Мүнөө жэлэй бюджет гүйсэд бөлүүлгэдэхэ гэжэ найданабди. Сесси дээрэ Буряад Республикын хэдэн районуудай судьянууд томилогдоо.

Зургаадахи сессийн зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд олон, тиймһээ бусад асуудалнуудые удаадахи хуралдаанда хаража үзэхэ гэжэ хэлсээд, үсэгдээр сесси ажалаа түгэсхэбэ. Сессийн удаадахи зарлал сентябрь һарада үргэлжүүлгэдэхэ. Тэрэ сесси Арадай Хуралай табан жэлэй ойн оршон байдалда үнгэргэгдэхэ болоно.

Николай НАМСАРАЕВ.

ОТДЕЛ ВНЕВЕДОМСТВЕННОЙ ОХРАНЫ ПРИ МВД РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

Комплекс услуг по охране имущества и безопасности всех форм собственности

Современные средства сигнализации с использованием компьютерных систем охраны.

Системы охранного телевидения, видеомониторинга от лучших зарубежных фирм.

Мобильные группы милиции, физическая охрана объектов. Вооруженное сопровождение грузов и денежных средств. Монтаж и сервисное обслуживание систем сигнализации, разработка проектно-сметной документации, поставка приборов и систем сигнализации.

НАШ АДРЕС:
670000, г. Улан-Удэ,
ул. Димитрова, 2 а.
Телефоны: 21-60-36,
22-00-77, 22-00-88, 21-05-19.
факс: (3012)
21-05-19.

ПЕНИНҮҮД БОЛҮУЛАГДАХА

Үнгэрһэн долоон хоногой эсэстэ А.В.Потапов зарим предприятинуудай пени болоулха тухай зарлигта гараа табаа.

Республикын бюджеттэ налогууд, татабаринуудые саг соонь түлөөгүй ушарһаа пенитэй болоһон барилгын комплексын предпряти, эмхинүүдтэ тус документ хабаатай. Июлиин 1-нэй байдалаар Правительствын лимидүүдээр объектуудэй барилга дээрэ дүүргэгдэһэн хүдэлмэринүүдэй түлөө республиканска бюджетэй үритэлгые түлөөлэн дараһанай ашаар пени түлэлгэ болуулагдаа.

Өөһэдэнгөө шатада адирхуу шийдхэбэри абахыень Президент районуудай нутагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта дурадаха. Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

САГ ЗУУРА ААДАРЛАЖА МАГАДГҮЙ

Республикын гидрометеорологийн түбэй ахалагша ишженер - синоптик Надежда Ивановна СИЗОВАГАЙ мэдээсэлһээр байгша оной августын 26-27-ной үдэрнүүдтэ республикын дилэнхи нотагуудта бүрхэгшээг байха. Зарим нотагуудта саг зуура бороо орохо, аадарлаха. Аадарай үедэ һалхин шагсадажа, секундн 20 метртэ хүржэ болохо. Үдэртөө 15-20 градус, һүндөө 7-12 градус дулаан байхаар хүлээгдэнэ. Зүгөөр августын 28-29-ной үдэрнүүдтэ республика доторнай нарама сэлмэг үдэрнүүд тогтожо, үдэртөө 25-27 градус хүрэтэр халуун болохоор хүлээгдэнэ.

Улаан-Үдэ хотын статистикын таһагай мэдээсэл

холбоонуудай таһалдалга, экономикын халбаринуудта технологическа эрилтэнүүдые тон муугаар бээлүүлгэ, хабсаргадаг болон запас хэрэгсэлүүдые урдань үйлэдбэрилэгшэдые гээлгэ, тэдэнэй түлөө түлэхэ мүнгэнэй дутагдаал г.м. горитой түлөө үзүүлэ. Ой

материалуудай үйлэдбэрилгэ - 81%, хабсаргадаг түхээрлэнүүдэй болон түмэр-бетон хабсаргагдамал хэрэгсэлнүүдэй - 7,9 дахин. Хүнгэн промышленностьдашые үйлэдбэри тогтууригүй. Оёдолгой, трикотаж нэхэлгын промышленностиин продукция худалдаа наймаанда

болон 1998 онуудта 1991 онойхиноо тус тустай 23 - 30% багаар үйлэдбэрилэгдөө. Эдэе хоолой промышленностьдашые үйлэдбэрийн уналга үзэгдэнэ. Хүн зоной түрүүшын ээлжэндэ хэрэглэдэг эдэе хоолой үйлэдбэри хороо гэбэл: мяхан (1991 оной хэмжээнэй 6%), колбасагай зүйлнүүд (26%), хүнэй

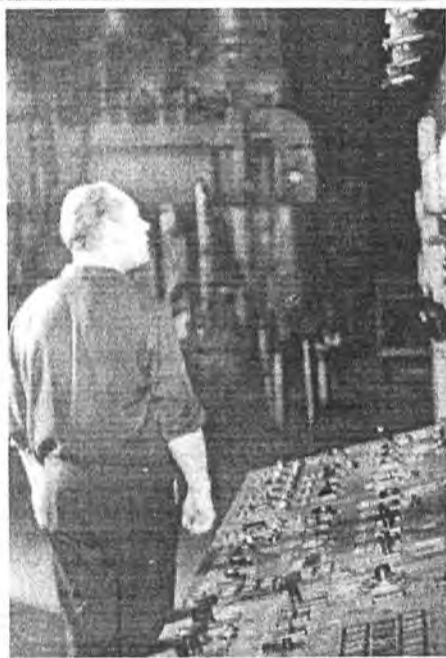
Хотын промышленна продукция хангалтагүйн шанар, найдамтай бэшэ байлга тэдэниие үйлэдбэрилгын технологийн доогуур хэмжээндэ байһан ушараар тодорхойлогдоно. Реформын урда тээ энэ дутагдаал доогуур сэнгүүдэй ашаар зарим тэды хүсэлдүүлэгдэдэг байгаа. Зүгөөр 1992 онһоо сэнгүүдые

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮГЖЭЛТЫН МҮНӨӨ САГАЙ ШЭГЛЭЛНҮҮД

Экономикын дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролго республика доторшые, Улаан-Үдэ хотодошые промышленна предприятинуудай эрхэ нүхэсэлнүүдые горитойгоор хубилгаа. Сэнгүүдэй хурдан түргэнөөр ургалта, ажахын харилсаануудай халаалга, хоорондын түлбэринүүдэй үринүүд - бодото дээрэе хотын бүхы предприятинуудта хангалтагүй иимэ ябадалнууд мүнөө үедэ ходо үзэгдэнэ.

Улаан-Үдэ хотын промышленностьда үйлэдбэрийн хэмжээнүүдэй уналга 1990 онһоо эхилһэн байна. Тэрэ жэлдэ 1989 онойхидо ороходоо промышленна продукция 6 процентээр багаар үйлэдбэрилэгдөө нэн. 1998 ондо промышленна продукция үйлэдбэрилгын уналга 23 процентдэ хүрөө. Тон түрүүшын шалтагаанинь гэбэл, 1993 оной эсчээ продукция хэрэглэгшэдэй түлбэрэе оруулха шадалын ахирдажа, продукция хэрэглэгшэдэй шые, үйлэдбэрилэгшэдэй шые мүнгэ зөөрээр дутагдаһан дээрһээ, үйлэдбэрийн зогсохо ушарнууд олошорһон байгаа. Тиймэ болоходоороо шэнжэлэлдэ ороһон халбаринуудта үйлэдбэрийн уналгын ниитэ шэнжэ, шэглэлнүүд, эршэнь гол түлэб адирхуу нэн. Тийхэдэе электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэдэ ороходоо, машина бүтээлгэдэ, хүнгэн, эдэе хоолой промышленностьда доройтолго бүри хурсаар үзэгдөө.

Реформын жэлнүүдтэ элшэ хүсээнэй предприятинуудай промышленна продукция үйлэдбэрилгын хубита дээшэлэе (хотын промышленна продукция бүридэлдэ элшэ хүсэ үйлэдбэрилгын хубита 8 проценттээ 1991 ондо 60 процент хүртээр 1998 ондо ургаа). Нүгөө талаһаа, энэ ушар промышленностиин бусад халбаринуудай хангалтагүй байдал тухай гэршэлнэ. Машина бүтээлгын комплексдо машинанууд болон тоног түхээрлэнүүдэй гол шухала бүхы түхэлнүүдэй үйлэдбэри горитойгоор хороо. «Электромашина» ОАО-до электродвигательнүүдые бүтээлгэ 7,2 дахин бага болоо, «Бурятфермаш» ОАО-до тэжээл бутаруудай түхээрлэнүүдые, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэрийн нэгдэлдэ металлнуудые болбосоруудлаг станогүүдые үйлэдбэрилгэ болуулагдаа. Халбарин үйлэдбэрийн уналгада СНГ-эйн ажахынуудтай харилсаа

Улаан-Үдын 1-дэхи ТЭЦ-эй ажалша коллектив хэр ороё сагта үйлэдбэрэе эрхилжэ байбашые, хотын хүн зоние халуун уһаар, дулаагаар, зайн галаар хангаха хүдэлмэрэе урданайхи мэтээр урагшатайгаар эрхилһэн байна. Мүн хотын мелькомбинда үйлэдбэри сагай эрилтээр үйлэдбэрилгэ хүгжөөжэ, хүн зоние эдэе хоолоор хангаха талаар амжалтануудые туйлаһан байна.

П. БУРМАКИН С. БАЛДУЕВ хоёрой фото (Редакциин архивһаа абтаба)

модондой, модо болбосоруулгын промышленностиин предприятинууд хэдэн жэлэй туршада экономическа хүндэ байдалда байһан зандаа. Түүхэй эдтэ, түлшын-элшэ хүсээнэй нөөсэлнүүдтэ, транспортын хангалтада шэглүүлэгдэдэг гаргашануудай нэмэлтэ ой модондой, модо болбосоруулгын промышленностиин продукция үнэ сэнгэй ургалтада, предприятинуудай тоосохо шадалай бага бололгодо хүргөө. Иимэ эрхэ байдалда хүрөөдэмэл материалнуудые гаргалга 17,7 мянган кубометрээр (48%), үүдэнэй блогуудай - 19,1 мянган дүрбэлжэн метрээр (73%), сонхын блогуудай - 20,5 мянган дүрбэлжэн метрээр (76%) хороо. Барилгын материалнуудай промышленностиин инвестиционно ажал ябуулгын доошоложо байһан эрхэ байдалда эд хэрэглэгшэдэй тоосохо шадал бууража үргэлжэлһөөр, продукция худалдахань хүшэр болонхой. Эцэһнээ уламжалан, 1992 онтой зэргэсүүлхэдэ, продукция бүхы түхэлнүүдые бүтээлгэ хороо гэбэл: ханын

гүйсгүй байһан ушар продукция гаргалгын хороһондой гол шалтагаанинь болоо. Халбарин предприятинууд хүсэд бэшэ эршэтэйгээр хүдэлөө, харин гадар трикотаж хубсаһанай фабрика, «Туяна» ОАО үйлэдбэрийн гөө таламайнуудые олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ худалдаа наймаанда хэрэглэхын тула арендээр үгөө. 1998 ондо гадар трикотаж зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгэ 1991 оной хэмжээнһээ оройдоол 0,1% болоо (1991 он - 2768 мянган хэһэг, 1998 он - 3 мянган хэһэг), оёмол зүйлнүүд - 0,03% болоо. Валенкануудые үйлэдбэрилгэдэшые тогтууригүй байдал үзэгдөө. 1993-1994 онуудта үйлэдбэрийн хэмжээнүүд дунда зэргээр 40% доошоо ороо, харин үгүлшын 3 жэлэй туршада валенкануудые үйлэдбэрилгэ 1991 онойхидо ороходоо, 1,5 дахин ургаа.

Ноһон бүд нэхэлгэдэшые байдал адирхуу: 1993 ондо, 1995-1997 онуудта 1991 онойхидо хүрэхэ хэмжээнэй продукция үйлэдбэрилэгдөө, харин 1994

продукци (7%), мяханай полуфабрикадууд (12%), макаронной зүйлнүүд (0,4%).

Мүнгэн сангай доройтолго архин продукция бүтээдэгшые предприятинуудта нүлөөлөө. Гол ушарын гэбэл, импортын болон оройной бусад нотагуудһаа зөөжэ асарһан архи дэлгүүртэ элбэг болоһон байна. Энээн дээрһээ пивэ үйлэдбэрилгэ 1992 онһоо эгсэ доошоложо, 1998 ондо 1991 онойхидо зэргэсүүлхэдэ, оройдоол 5% болоо. Хара архин болон ликерой-хара архин зүйлнүүдэй үйлэдбэрийн хэмжээн саг үргэлжэ хубилжа, 1991 онойхидо ороходоо жэлэй хэмжээн 525 мянган далаар гэхэ гү, али 38 процентээр бага болоо.

Хилээмэнэй промышленностиин предприятинуудта үйлэдбэрийн хэмжээнүүдэй хоролго ондо ондоо жэлнүүдтэ дунда зэргээр 2-һоо 8 мянган тонно хүртээр хорожо байгаа. Шэнжэлэгдһэн предприятинуудта энэ продукция үйлэдбэрилгэ 1998 ондо 1991 онойхидо ороходоо, 26 мянган тонноор бага болоо.

1991 ондо эд хэрэглэмжын гол шухала бүхы эд товарнуудай үйлэдбэрийн хэмжээнүүдэй хорохо ябадал эхилээ. Тийхэдэе 1991 ондо хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилгын хоролго тиймэ ехэ бэшэ - 2% байбал, харин удаадахи жэлнүүдтэ (1992-1997 онууд) тэдэнэй үйлэдбэри эгсээр (4-нэй .1 хубаар) доошоложо, республикын хүн зоной хэрэгсээдэг гол шухала олохон эд товарнуудай үйлэдбэри (ЛВРЗ-до, «Судостроительный завод» ОАО-до, МВД-гэй УИИ-ай эмхинүүдтэ - торшернүүд, «Баярмаа» электровафельницанууд, бүхы түхэлэй мебель үйлэдбэрилгэ зогсоогдоо. Урда тэнь Улаан-Үдын эгээл тогтууригай үйлэдбэри гэбэл, «Белка» түхэлэй угаалгын машинануудые бүтээлгын үйлэдбэри байгаа. Тээд республикын эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүртэ түгэс хайн конструкитай Россин болон импортын угаалгын машинануудые худалдалга, республикада тохөөлоһон экономическа байдалтай холбоотой зайлашагүй бэрхшээлнүүд «Белка» түхэлэй угаалгын машинануудые үйлэдбэрилгын хоролгодо нүлөө үзүүлээ (1991 онойхиноо 95% доогуур). Удаан болзорой бусадшые эд товарнуудые үйлэдбэрилгэ горитойгоор доошолоо. Тухайлбал, электро- бритвенүүд, электрогүсэнууд, электрокипяильнигууд г.м. болоо.

болон гададын экономическа харилсаануудые сүлөөдэ табиһанай эсэстэ Улаан-Үдэ хотын болон республикын промышленна предприятинуудай үйлэдбэрилдэг эд товарнуудай шанарын хайжараагүй аад, сэнгүүдын хилын саанахи эд-үүдэйхидэ дүтэлһэн байна.

Экономическа байдалай тогтууригүй байгашые хаа, шэнэ продукция үйлэдбэрилхэ талаар хүдэлмэри бээлүүлэгдэе гэбэл, прибор бүтээлгын нэгдэлдэ «Дружба» пылесосууд бүтээлдэе; «Пиво Бурятия» ОАО-до технологи хайжаруулагдажа, продукция асортимент үргэдхэгдэе байгаа; «Электромашина» ОАО-до АИР-355 гэхэн шэнэ түхэлэй электродвигатель зохөөлоо; «Завод «Теплоприбор» ОАО-до дулаанай счэтчигууд, даралтын регуляторнууд, клапанууд парижуулан хайжаруулагдаа. 1998 ондо «Электромашина» ОАО болон «Теплоприбор» ОАО инновационно ажал ябуулгада бюджеттээ гадуур жасануудай ашаар 820 мянган түхэриг гаргашалаа.

Хотын промышленна предприятинуудай инвестиционно ажал ябуулгые эдэбхижүүлгэ промышленна үйлэдбэрийн тогтууригай бололгодо нүлөө үзүүлхэ аргатай байгаа. Гэбэшые 1998 ондо шэнжэлэгдһэн 56 промышленна предприятинуудай оройдоол 10-циинь (17%) гол капиталда инвестицинүүдые номолоо. Эдэ предприятинууд 225 млн. түхэриг инвестицинүүдые ашаглаа гэхэ гү, али энэнь хотын экономикын бүхы халбаринуудта номологдоһон инвестицинүүдэй ниитэ хэмжээнэй 71% (1997 он - 56%) болоһон байна. Инвестицинүүдэй 58% (1997 он - 65%) үйлэдбэрийн байшангууд, түхээрлэнүүдые барилгада, 33% (1997 он - 23%) машинанууд, түхээрлэнүүдые, зэр зэмсэг, хэрэгсэлнүүдые худалдажа абалгада ашаглагдаа. Инвестицинүүдэй ниитэ хэмжээнэй 97% предприятинуудай өөһэдын мүнгэ зөөри байгаа. Хажуу тээһээ 7,6 млн. түхэриг номологдоо, тэрэнэй 13% республикын бюджетдэй мүнгэ зөөрээр хангагдаа.

Тиймэ болоходоороо хотын олонхи промышленна предприятинууд дэлгүүрэй шанга эрхэ байдалда дадажа бираагүй, тиймэһээ үйлэдбэрийн уналга горитой байгаа.

С.ДРЫГАНОВА.

Улаан-Үдэ хотын статистикын таһар.

АМАРАГТЫ, АМГАЛАН НОЙРСОН

«Байгша оной августын нэгэ найхан үдэр Россин гүрэнэй хилэ дээрэ шанга тулалдаан эхилшоо. Энэ хадаа хари гүрэнүүдэй дээрмэшэд, сэрэгшэд нэгэдэжэ, Росси руу дайгаар

Иимэ нуралсал үнцнэй болоогүй

оробо гээшэ». Иимэ мэдээсэл тагнуулшадай дуулгахада, штабай дарга, полковник Игорь Левицкий залд гэшэбэ. «Хэды хүн хилэ гарабаб гэжэ түргөөр дуулгагты», - гээд, тэрэ бодолдо абтан нуунэ, карта харана. Удангүй рацяар иимэ мэдээн абтаба: «Буу зэбсэгтэй 100 гаран хүн нэбтэрэн ороо. Тэндэ болоһон буудалдаанда манай талаһаа хилын 10 харуулшан «наһа бараа». Мүн нүгөө талаһаа 70 гаран хүн «алуулба». Удангүй хойноһоонь, элдэб техникэ ороодхео. Мүнөө шанга тулалдаан боложо байна». Тиихэдэнь полковник Игорь Левицкий: «Бүхы хүсэ шадалаа гарган, добтологшодые баригты. Таанадта туһа мэнэ эльгээхэбди. Дүтэ байһан сэрэгэй частьнуудта дуулгагты», - гэжэ захирба. Тиин карта хаража, хилын хажуугаар гү, али дүтэ

байрлаһан частьнуудта утаһаар мэдээсэбэ. Полковнигой «дээшэнь» хонходоходо, «хамгаалгын гурим баригты, мүн дайсадые сэхэ унагаахаар зенитнэ артиллери, үхэр буу хэрэглэгты» гэхэн захиралта үгтэһэн байна.

Тэрэ хэдэн захиралта утаһаар дамжуулаад, «байлдаанай» боложо байһан газар ошобо. Тэндэ бүхы байдалтай үшөө дахин тон найнаар танилсажа, тулалдаанай түрүү зэргэдэһэн сэрэгшэдтэ: «Тулалдаһаар сухарихадаа, өөрынгөө байһан газарые мэдээсэхэт, бидэ артиллерээр буудахабди», - гэжэ захирба.

Республика соо байрлаһан сэрэгэй частьнууг сооһоо гвардейскэ энэ полк техникээр хүсэг хангаганхай

Манайхин энэ тулалдаанда артиллери, үхэр буу, гранатомет хэрэглэн, дайсадһаа хамгаалха уялгануудаа дүүргэнэ. Дайсадай эгээл олоор сугларһан газар тооложо гаргаад, артиллерээр сэхэ тудан буудажа, добтолон орогшодые унагаана. Нэгэ хэды саг соо буудалдаан замхашаба. Эгээл энэ үедэ дайсадай добтолгоео бэлдэһэниинь элирбэ. Тэдэ бүри ехэ хүсэ

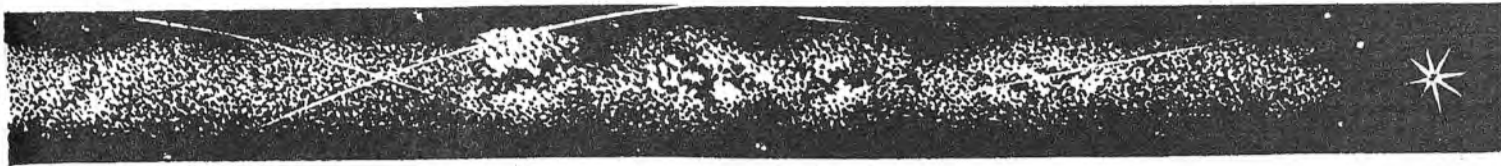
хэрэглэн, добтолжол байна. Сэрэгшэднай добтолгыень сухаржуулан сохинод. Хүндэ байлдаанда манай сэрэгшэдэй гурбанай нэгэ хубинь «алуулаа». Мүн хахад техникээр алдаһан байнабди. Дайсадшые олоор хюдуулагдаа, гэбэшые тэдэ химическэ, хорото хэрэгсэлнүүдые хэрэглэжэ, гүрэнэйманай яһала ехэ талмай эзэлээ.

Байлдаанай эгээл хүндэ шатадань манайхинда туһаламжа ерэбэ. Полковник Юрий Будановай танкова полк эгээл дүтэ байжа, бусадһаа түрүүлэн, хүрэжэ ерэбэ гээшэ. Артиллериин полкые ударидагша полковник Арзуманян, Левицкий болон Буданов гурбан еөнэдөө добтолгодо орообди гэхэн эгээл зүбшиидхэбэри

абаба. Манайхинай фланг бүхэнһөө дайсадые бута нэрьен сохилго хэжэ эхилхэдэнь, тэдэ сухариха баатай болобо. Энэ үедэ манай талаһаа «Шилкэ» гэдэг зениткэнүүд, артиллери, гранатомет, танкнүүдай хабаадуулагдахадань, дайсадай тэмсэхэ аргань халашоо һэн.

Саашань кунэй болоһые үргэлжэлүүлэнгүй хүндэтэ уншагшадайнгаа ханаань амаруулаа. Дээрэ үгтэһэн байлдаан

ААШАЛХАГУЙЛ ЯМАРШЬЕ ДАЙСАН!

тухай хөөрөөмнэй сэрэгэй
командна-штабай
хуралсал болоно гээшэ.
Тиймэхээ ехээр бү айгты.
Сибирийн сэрэгэй
округой хүтэлбэрилэгшэд
бүхы частьнуудтаа иимэ
түхэлэй хуралсал гараха
т у х а й

түбхинэнэн байна.
Мүнөө үедэ эндэл 1600
сэрэгшэд алба хэнэ.
Дивизиин командир,
полковник Игорь
Левицкийдэ хандажа:
«сэрэгшэд

Тэндэ сэдхэлэй байдалай
талаар психологическа
туһаламжа абана».

- 1 жэл 3 нара боложо
байнаб. Түрүүшын
үдэрнүүдтэ хүндэ байгаал
даа. Түрэлхидөө
ханашанхайб. Армида
яагаад эдеэлдэг бэ,
тиигээд лэ эдеэлүүлнэл
даа, - гэжэ Володя
Машкеев хөөрбэ.

**Мүнөө үедэ сэрэгшэдэй
гурбанайнь нэгэ хубинь
элдэб үбшэнтэй**

захиралта
үгээн байна. Энэ хадаа
Гусиноозерск хотын
хажууда байрладаг
гвардейскэ танкын полкын
командна-штабай хурал-
сал болоно. Тус полк ехэ
суутай км. Үшөө Эсэгэ
ороноо хамгаалгын
Агууехэ дайнай үедэ
байгуулагдажа, фа-

тэрьедэнэ
гү?» - гэжэ,
хурахадамнай, иигэжэ
харюусаа хэн:
«Сэрэгшэдэй тэрьедэхэ
ушар бии, нюухагүйб,
теэд тон үсөөн гэхэ
байнаб. Паяхан
Северобайкальск хотоһоо
алба хэхээе ерэнэн нэгэ
хүбүүн б дахин тэрьедээ.
Тиигээд

- Мүнөө ехэл хүндээн
саг гэлсэнэбди. Теэд 90-
ээд оной эхээр бүрил
хүндэ байгаа.
Гүрэнэймнай хүтэл-
бэрилэгшэд сэрэггүй
гүрэн одоол гүрэн бэшэ
гэжэ ойлгожо эхилбэ хаш,
- гэжэ корпусой штабай
начальнигай орлогшо
Анатолий Демин хөөрэнэ.

шистнуудые бута
сохилгодо
эдэбхитэйгээр
хабаадалсаа.
Полковник Оганьянц
энэ полкын

**Сэрэгэй албанһаа
зугадаха
ушар үсөөрөө**

сэрэгшэдэй дунда
эгээл түрүүн Советскэ
Союзай Герой болоһон
габьяатай. Полковник
Оганьянцын намтар, дүрэ
портрет, баатаршалга
тухай баримтанууд,
унтаринь полкын нэгэ
казарма соо табигданхай.
Бүхы залуу хүрэгтэ энэн
жэшээ болоно гэхэдэ,
алдуу болохогүй.

дизбадта
хуулгаха гэжэ
байхадамнай экэнэ ерэжэ,
хүбүүнэйнгээ шизофрени
үбшэнтэй байһан тухай
справка харуулаа. «Юундэ
алба хэхээе ерээб?» -
гэжэ тэрэ доронь хураа
һэм. «Хүбүүмни ондоо
зонтой харилсабал,
магад, хайн болохо гэжэ
ханаад эльгээһэн хүм»,
- гэжэ харюусаад,
уйлашоо бэлэй. Теэд
яахабши даа, гэртэнэ
табьяабди. Мүнөө үедэ
олон залуушуул элдэб
үбшэндэ түргөөр
нэрбэгдэдэг болошоо. Тон
бага шэгнүүртэй хүбүүд
армида ерэнэ. Эдээндэ
эдеэн нэгэ бага ехээр
үгтэдэг. Мүн эндэмнай
психолог хүдэлдэг гээшэ.

Нуралсал гараһан
сэрэгшэднай ямаршье
сагта бэлэн байха.
Иимэ нуралсал үнинэй
болоогүй. Тэрэ үедэ
алба хэгшэд буу
харажашье үзөөгүй,
10 класс дүүргээд лэ,
армида ошодог хэн. Гэнтэ
дайнай эхилээ хаа, яаха
байнаб? Түрүүшынхией буу
харажархеод, яаха
хэхээешье гайхажа байха
гэжэ ханагдана. Иигэжэ
саг зуура нуралсал
үнгэргэжэ байбал, ехэ
хайн бшуу.

1953 ондо тус полкдо
Богдан Хмельницкийн нэрэ
олгогдожо, гвардейскэ
болоо хэн. Афганистанда,
Чечняда энэ полкын олон
сэрэгшэд баатаршалга
гаргаһан түүхэтэй. 1997
ондо тус полк
Гусиноозерскын хажууда
байрлажа, мотострелково
частиин байрада

Дайшалхы байдалда
дүтэрхы иимэ түхэлэй
нуралсал манай
сэрэгшэдэй яһала
бэлэдхэлтэй байһые
харуулаа. Тиймэхээ
амарагты, амгалан
нойрсон, аашалхагүй
ямаршье дайсан гэжэ
хэлэхэ хэрэгтэй.
Сэрэгшэднай Эхэ ороноо
хамгаалхаар бэлэн.

Борис БАЛДАНОВ.
Аркадий
БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

«Уничтожить эти исчадия ада всех до единого! Известны под корень кровожадных бестий!» — зывали не только обыватели, но и даже многие натуралисты. Объектом же их ненависти были дикие африканские собаки, ранее во множестве обитавшие на просторах Африки южнее Сахары.

ЧЕЛОВЕК И ПРИРОДА

**«КРОВОЖАДНЫЕ БЕСТИИ»
ВЗЫВАЮТ О ПОМОЩИ**

Дикие африканские собаки снискали себе недобрую славу «самых жестоких хищников». И в первую очередь из-за своей безжалостной охотничьей тактики. Безобидных антилоп и зебр загоняют они мощными стаями. Грязно-желтые пятнистые собаки гонят жертву на скорости 50 километров в час, пока та совсем не обессилит. И кто-нибудь из стаи вонзает клыки в подборуше, другие мертвой хваткой цепляются в нос, шею, задние ноги. И начинают рвать бедное животное, пока оно не испустит дух.

И тем не менее подобная кровавая разборка вряд ли свидетельствует о «патологической жестокости» диких собак. Все это скорее результат постоянного совершенствования передающихся из поколения в поколение охотничьих инстинктов. Не зря же их еще называют собаками-охотниками. К тому же судить о законах природы с точки зрения человеческих понятий о жестокости, гуманизме или справедливости — дело праздное.

Дикие собаки сильны, бесстрашны, упорны и неутомимы. К людям относятся скорее с любопытством, чем со страхом. А друг к другу куда лучше, чем домашние собаки. Известный американский натуралист и писатель Джордж Шаллер наблюдал, как голодный хромой пес, который уже не мог участвовать в охотничьих облавах, трогательно просил у стаи пищу. Вся добыча к тому времени была уже

съедена. Поэтому собаки стали отрываться куски мяса, чтобы их несчастный собрат мог насытиться.

А к своим детенышам вообще относятся с завидной трогательностью. Загнав свою жертву, собаки, как бы ни были голодны, перво-наперво пропускают к убитому животному щенят, и только после того, как те наедятся вволю, приступают к трапезе сами.

И в то же время людская молва приписывает собакам всевозможные зверства, вплоть до поедения собственных детенышей. В многоголосом хоре ненавистников диких африканских собак тонули доводы их защитников. Даже самые убедительные.

Разве антилопе легче от того, что ее, пусть даже элегантно, душит благоприродный гепард? — резонно вопрошали ученые, доказывая при этом, что их «подзащитные» — одни из самых нежных родителей среди хищников. Ведь стая собак-охотников никогда не бросит осиротевших щенков на произвол судьбы.

Но к этим доводам мало кто прислушивался. Люди продолжали безжалостно уничтожать диких африканских собак. Во множестве гибли они и от ранее неизвестных для вида болезней, в том числе бешенства. Заражаясь, кстати, от своих одомашненных родственников. Помимо человека, их злейшими врагами

традиционно были львы, которые при первой возможности расправляются со своим дерзкими конкурентами в охоте на крупную дичь.

Ныне, как свидетельствуют ученые, на Черном континенте осталось не более 4 тысяч диких африканских собак. И наиболее защищенными — хотя бы от человека — они очищают себя в национальных парках и заповедниках.

Так, на территории южно-африканского заказника Пилансберг в специальном загоно, обнесенном проволочным ограждением, содержится «собачья семья» — три самца, две самки и четверо детенышей. «Когда придет время выпустить

наших питомцев на свободу, мы оденем на них ошейники с радиомаячками. Однако в любом случае судьба собак будет нелегкой, — говорит один из руководителей проекта, финансируемого частными спонсорами, Гусван Дик. — Кое-кто из них станет жертвой львов, которые постоянно кружат по ночам вокруг загона. Кто-то погибнет под колесами автомобилей. Но остальные, хочу верить, сумеют уцелеть и дадут потомство».

Натуралисты надеются, что в будущем им удастся расселить диких собак и в других южноафриканских заповедниках. И тем самым спасти от уничтожения это важное звено экологического равновесия в природе.

Новости из стран СНГ

АЛМА-АТА. В Восточном Казахстане, где сотни гектаров посевных площадей подверглись нашествию саранчи, началась широкомасштабная борьба с полчищами насекомых. В ней задействованы экипажи двух оснащенных аэрозольными установками вертолетов и десятки специалистов, ведущих химическую обработку полей. Для контроля за ситуацией в районах подвергшихся нашествию саранчи, создан специальный штаб. Так собирается вся информация о ее передвижениях и разрабатываются экстренные меры по локализации зон ее распространения. Однако пока попытки сдержать наступление саранчи оказываются малоэффективными: по последним данным, полностью уничтожено уже 15 тысяч гектаров сельскохозяйственных посевов.

ЛЬВОВ. Свыше 45 тонн контрабандных куриных окорочков задержано на контрольно-пропускном пункте Рава-Русская на украинско-польской границе. Куриное мясо неизвестного происхождения, которое перевозилось в двух грузовых фургонах, направлено на лабораторное исследование с целью определения уровня диоксида, если он будет выявлен. По данному факту возбуждено уголовное дело. Украинские власти усиливают контроль за качеством ввозимого в республику продовольствия, однако нечистоплотные дельцы пытаются любыми способами завести некачественные продукты питания. Так, недавно в городе Ровно на складах фирмы «Ровнохолд» обнаружено 3,5 тонны куриного фарша, зараженного кишечной палочкой.

СЕВАСТОПОЛЬ. Здесь впервые отмечен День памяти и скорби. По решению городского совета теперь ежегодно в первое воскресенье июля будут отдавать почести павшим в боях при обороне города. У развалин 35-й береговой батареи собрались ветераны войны, представители общественности города, чтобы поклониться этой обильно политой кровью земле. Венки к мемориалу защитникам Севастополя возложили руководители города, командование российского и украинского флотов. Вечером состоялась церемония спуска на воду гирлянд славы. 3 июля 1942 года Совинформ сообщил, что после 250 дней обороны Севастополя советские войска оставили его. Но еще до 11 июля оставшиеся в живых воины вели бои на проклятом солнцем мысе Херсонес. Погибли почти 80 тысяч человек.

ЕРЕВАН. «Мерседес» продвигается на рынок Армении. Автомшины этой марки составляют 40 процентов всех автомобилей в стране. Эту цифру привел генеральный директор фирмы «Даймлер-Крайслер» по продажам в странах СНГ и Монголии Герберт Мюллер. В Ереване он встретился с властями республики и сообщил, что в октябре откроется центр по продаже и обслуживанию автомобилей «Мерседес». Инвестиции составили около 4 миллиона долларов. Акционерами ереванской фирмы являются также ливанцы.

**К ВЫПУСКНОМУ
БУДЕТ АРМИЯ!**

«Маленький Наполеон» появился в болгарском селе Рибеп. 13-летний Мариан Костадинов умудрился превратить двор своего дома в один из участков сражения французского императора Ватерлоо. Баталия разыгрывается на площадке 21 метр в длину и 5 метров в ширину. На ней Мариан расставил около 1600 солдат, слепленных лично им из глины, причем многие из них — в военной форме, сшитой руками подростка.

На подготовку к «сражению» Мариану понадобилось около трех лет. Его творение заметили художники из центра по работе с одаренными детьми в Плевене, где он уже занимается изобразительным искусством. Профессионалы считают, что у Мариана бесспорные способности, особенно в области батальной живописи. Сам он надеется, что, когда подрастет, поступит в Академию художеств. А пока «маленький Наполеон» продолжает лепить из глины солдат. До окончания средней школы он хочет довести их число до 10 тысяч.

**АМЕРИКАНЦЫ
НЕДОВОЛЬНЫ С
ДЕТСТВА**

С каждым годом в США растет число неудовлетворенных своей внешностью подростков и молодых женщин, прибегающих к услугам хирургов-косметологов. Примерно 25 тысяч

тинейджеров решились в прошлом году на операции. По данным Американского общества специалистов в области пластической и восстановительной хирургии, это вдвое больше, чем в 1992 году. Хирурги усовершенствовали форму груди около 2 тысяч девушек, провели процедуру по выкачиванию жира 1645 пациентам.

Девочки рано начинают испытывать недовольство своей внешностью. В этом признались исследователям около 40 процентов 9-летних и 81 процента 10-летних американок!

А идеалом теперь считается худосочная дива с большим бюстом.

**СПЕШИТЕ ДЕЛАТЬ
ДОБРО!**

Состояние самого богатого человека в мире, главы фирмы «Майкрософт» Билла Гейтса (43), достигло 90 миллиардов долларов и продолжает расти.

Оно совместимо с ВВП таких стран, как Израиль, Перу, Финляндия, или Ирландия и Болгария вместе взятые. Однако гений программирования и маркетинга намерен потратить 95 процентов своего богатства на благотворительные цели. Только в июне Гейтс и его супруга передали 5 миллиардов долларов фонду «Уильям Гейтс фаундейшн» который должен использовать их на вакцинацию детей в развивающихся странах и закупку для американских библиотек. «Мелинда и я убеждены: надо спешить делать добро, потому что это инвестиции в будущее», — поведал богатейший житель Земли журналистам.

Уэнди Дэн, в прошлом модель, ныне сотрудница гонконгского телевидения, вышла замуж за медиа-магната Руперта Мэрдока, который более чем вдвое старше ее. Свадьба состоялась на борту яхты «Утренняя слава», совершившей океанскую прогулку из Нью-Йорка и обратно.

(Окончание. Начало № 33)

Поэтому нам кажется, стоит рассказать об «оро хоолхо болгодооб».

отношению к нему поступок. И это с удовлетворением отмечает, что меркиты стали «ого ва an-u һоутогуй», и что это он сделал благодаря дружбе с Ван ханом и Джамухой.

развертывается та далекая жизнь в своей трагедии, комедии. (Нельзя без содрогания читать об ужасах, жестокости войны, без смеха - о драке в главе IV. Тем более, когда знаешь, что в середине прошлого века в сенате США на заседании один сенатор убил другого, ударив тростью, и видишь, как показывают элементы единоборства в Госдуме России).

Наконец, у нас получается два варианта перевода:
I. Гурбан мэргэд ерэжэ, Оро хоолон болгодооби. Үнэр нэгэн бигэ буса бэшэбди - Үзэлын хэр үзэхэбди? Үбэрьемни эбдэбэ.

Л.Шагдаров в предисловии к изданию «Монголой шюуса тошо» (Улан-Удэ, 1990г.). Главное, он уверен в том, что это прочно войдет в сознание бурят: в МНТ не только описываются деяния хори (куралас, горлос), эхирид (икирас), хоигдор (хоиград), но и звучит язык наших предков, поражая нас тем, что отдельные выражения пришли к нам через столетия почти что без изменения, как «үзэлын хэр үзэхүи», «начи-ян хэр начилахун», «онөр пигэн таи», «һэлигэнү ураг».

СЕМЬ СТРОК «СОКРОВЕННОГО СКАЗАНИЯ»

(Дилеманты начинают и выигрывают... профессионалы)

показать положение Темуджина очень ущемленным, притом позорным, такое трудно вынести и ему, Джамухе, поэтому-то и он должен выступить в его защиту, тем самым он изображает себя в роли спасителя, найдя удобный случай показать перед миром его первенствующее положение перед названным братом - так мы улавливаем нюансы и политические, и психологические. В параграфе 106 МНТ Джамуха подробно, красочно говорит о том, как он готовится к выступлению в поход, что очень впечатляет воображение человека - это может быть, во-первых, исходить от автора «Нууц товчоо», охватившего поэтическим жаром, или это следствие традиционного изложения, которое осталось в улигерах; во-вторых, это ложится на то, что Джамуха старается себя возвысить, это и политическая надобность, но и проявление его характера - неустойчивого, непосредственно-горячего, впечатлительного, поэтически-возвышенного. Так и надо реченивать слова матери Темуджина «Жамуха анд амархан уйддаг гэдэг билээ. Одоо биднээс уйдаг цаг нь болсон биз» (Дамдинсүрэн).

пужной в то время). Видим и Ван хана - опытного государя, он педантичен и оперативен - здесь автор МНТ точно решает свои задачи, доказательством тому и является то, что он здесь же не пишет о приготовлениях его к походу так, как описывает Джамуху, вернее, он не описывает его сам, а приводит его слова, таким образом, раскрывает внутреннюю суть его. Но Ван хан не преминул упоминания о собольиной шубе, преподнесенной в свое время Темуджином ему - здесь-то и выходит наружу амбиции сильного и старшего: он не только отличает добром за добро его отца Есугея, вернувшего ему утраченное ханство, а решающее значение имеет в данный момент соболя шуба, преподнесенная молодым человеком хану, который и силен, и великодушен. Ван хан говорит о большем, чем возвращение супруги Темуджина, а о восстановлении раздробившегося ханства, главное, здесь проскальзывает мысль, если бы не было акта почтения просителем его, то могло бы быть иначе - не откликнулся бы так доброжелательно, с такой готовностью, он, сильный и уважаемый, с чьим словом считаются, ведь он сразу и предлагает Джамухе план действия, ни на толику не допуская возможность его отказа и контрпредложения. У автора МНТ нет ничего лишнего, простой литературщины - и эта деталь - соболиная шуба, которая была раньше подарена его тестем Дэй-сэцэнном хоиградским, играет определяющую роль в начальной биографии завоевателя мира. Можно его воспринимать как из сказочного ряда, так и простоты человеческих взаимоотношений того времени - подарили шубу, добился своего подаривший: принявший тут же становится обязанным перед ним! Конечно, подарки по сегодняшнему день не теряют своей загадочной силы, но, по нашему, автор МНТ подчеркивает скрытую силу хоиградов, которые были и дядьями по линии матери Темуджина и, конечно, не остался бы в стороне в конце концов Дэй Сэцэн, отец умыкнутой Борто. Говоря о шубе, Ван хан хорошо представлял себе мирных, но многочисленных хоиградов. Таким образом, мы еще раз убеждаемся, что в «Нууц товчоо» с большим искусством подогнаны элементы политики и дипломатии, стратегии и тактики, философии и психологии, историчности и художественности, географии и этнографии - перед нами

которую надо постичь, приложить определенные усилия по расшифровке, вообще, сочинение полностью воспринимается только читателем, искушенным или пользующимся комментариями к нему. Нам кажется, «Монголын нууц товчоо» (mang-huo-lun niu-cha tuo-cha'an) вернее всего переводится как «Секретная история (повесть) монголов». Эбүр-нен һендүлдэ би - при переводе этой строки возникает тот же вопрос, что присутствовал у строки «Өрбөн һөнтөрхү болдогдаа би», т.е. либо говорится об ущемлении меркитами Темуджина, либо Темуджин заявляет, что он может «слопать грудь» меркитов. Если признать наличие «би», то получится второе, если по Сумьяабаатору это представить как «һэмтэлэбэ», то можно принять первое: речь идет о «сломанной груди Темуджина», если подразумевать в форме һэмтэлэбэ (с долгим гласным после «л»), то скорее всего Темуджин грозит «слопать грудь» меркитов. В нашем случае должен результат быть благодаря кровному (печеночному, досл.) родству. Нам кажется, что здесь речь не идет прямо о мести (Дамдинсүрэн), а козникское «Как же воздадим воздаяние свое» ближе к нашей версии «прямого выхода на бурят-монгольский язык».

отражает момент действия, обстоятельства события, мы выше уже пытались подкрепить доказательствами. Но здесь мы обязаны указать на логическое, усиливающееся по своему действительному содержанию построение самого обращения Темуджина к Джамухе. II вариант: Гурбан мэргэдтэ ерэжэ (ошожо), Оро хоолхо болгодооби. (Приди к трем меркитам, Должен опустошить их ложе). Определяется задача (II вариант) - действия и подразумевается свершившийся факт: супруга взята в плен. I вариант: Гурбан мэргэд ерэжэ, Оро хоолон болгодооби. (Пришли три меркита - Опустело ложе мое) - Только сообщается свершившийся факт. II вариант: Гурбан мэргэд ерэжэ, Оро хоолон болгодооби. (Пришли три меркита - Опустело ложе мое) - Только сообщается свершившийся факт. Доводится до сведения союзника собственная готовность (II вариант), а по первому варианту идет по сути повтор жалобы: Үбэрьемни эбдэбэ (Грудь моя ущерблена (сломана). Эльгэн ураг бигэ буса (ондоо) бэшэбди - Ашая хэр ашаглахабиди? - (Мы не чужие - печенье породнившиеся - Не это ли нам дает добиться желаемого?) - здесь уже в острой форме идет напоминание о близком родстве и делается вывод: о взаимном обязательстве, извлечь из этого реальную выгоду, ощутимый положительный результат, о позоре, если они совместно не совершат возмездия по праву.

Значит, халху болохо - это вступить с женщиной в незаконную связь (это ближе к прелюбодеянию). И думаем, что верно уловлен смысл С.Козиним: «Подцепил себе ханшу - навлек беду на все меркитское племя». А.Ц.Дамдинсүрэн передает так: Харуугуй муу Чилэгэр би Харин ихийг санаж Хатан үжинг халдаж Хамаг мэргэд иргэнийг Хачлагдах аюулд учруулж... У бурят определенно существуют выражения: «гадар муу» - внешним видом плохой, «дотор муу» - внутренностью плохой (плох душой). «Хамаг мэргэдтэ гутаа болобо би» - Всем меркитам я стал порчей (позором). Есть выражение «Тэрэ хүи ехэ гутаа», - тот человек стал нехорошим (лицом испортился). Вспомним и строки из песни: Мушхуу могон ургажа, Муцгаргая гутаагаа, Муухай ахай ерэжэ, Мамай наадыг гутаагаа. Сравнимая переводы Ц.Дамдинсүрэна и С.А.Козина, мы поневоле приходим к выводу, что «прямой перевод на бурят-монгольский» верно передает смысл оригинала: Гадар муу Чилэгэр би Хатан-үжингэ Халхуу халихай болон, Хамаг мэргэдтэ Гутааб. (Видимо, халху на современном бурятском - это «халихай»). Можно представить перевод так: Хатан-үжингэ Халхууржа-халирхайжа, Хамаг мэргэдтэ Гадар муу Чилэгэр Гутаабал даа, гутаабал! (Внешностью я не пригож Чилэгэр- Но решился домогательством, легкомыслием овладеть царицей. Так я навлек на всех меркитов порчу). (Или «Стал я позорищем для всех меркитов»). Наконец, перевод с оригинала на бурятский язык, используя переводы Ц.Дамдинсүрэна, С.Козина, транслитерации Л.Лигети и Сумьяабаатора, знание китайской письменной графики должны дать интересный результат в любом аспекте - в языковом, в историческом, образно-психологическом - выявляя новые грани щедевра мировой исторической литературы. Пусть на этом завершатся размышления дилетанта и хорошо бы, если приступят к делу профессионалы... Шел у нас разговор всего-то о семи строках...

Ардан АНГАРХАЕВ

Яруунадаа эгээл дээгүүр
(класс соогоо) тушаалтай
Баяр Эрдынеев болоно. Энэ
хүбүүн эдэс хоол
болбосоруулалгын пред-

Дурсалга

ХОДОРОН ҮНГЭРӨӨЛ 25 ЖЭЛ

Аяар хольн 25 жэлэй саана зулгы найхан зунай сагта болоһон ушар тухай хөөрхэ дуран хүрэнэ. Номгон даруу зоной, нуур хубишөөр, загаһа нугаһаар, ой модоор, ан гүрөөлөөр баян, уужам найхан Яруунын аймагай Гүидын дунда хургуули дүүргэһэн хурагшадта энэ мэдээсэлээ зориулнаб. Ивалгын аймагай, буряад арадтаа мэдээжэ болоһон Халюутын аршаанда амаржа байтарни, Дулгаров Яков Дылыков Цырен хоёр зориута машинаар ерээжэ, хургуули дүүргэһээр 25 жэлэй ойн баяр угтаял, Ярууна найхан ялааганата нотагаа ошоёл гэжэ урижа ербэбдэй гэжэ хэлээд, намаяа нилээн баясуулаа, уяруулаа һэн.

Амар түргэн саг ябаһана гэжэб? Хэлэхын аргагүй.

1974 ондо зунай найхан зулгы сагта энэ хургуули 33 хүбүүд, басагад дүүргээ һэн. Мүнөө бултадаа түбхинэнхэй, үри хүүгэдээр баян зоной зэргэдэ ороод, сог шууяатай ажалануна. Олонхи хурагшаднай Яруунадаа фермернүүд, багшанар, бухгалтернууд, экономистнууд болонхой. Булта шахуу ажалтай, зариманинь дээдын ехэ нэрэ зэргэнүүдтэшье хүртэһэн габьяатай.

Бараниень дурдаха аргагүй дээрһээ эгээл илгарһыень нэрлэхэмни. Эгээл үнэр баян, олон - 6 үхибүүдые ехэ болгожэ байһан эжы Долгор Шалдаева Шэрэнгидээ бүдүүн айлайхи болонхой. Түгхэдэ класс соогоо түрүүн хүгэһэн эжы болоһон басаган, классай комсорг байһан Мэдэгма Жамсуева. Хүдөө ажаһын институт дүүргээд, мүнөө Хоргын колхозой экономистаар бэрхээр хүдэлнэ.

приятини директорээр (МУП) Нархатадаа хүдэлдэг. Буряад орондоо дээгүүр тушаалтай Цыпилма Бадмаева Элүүрые хамгаалгын министрствын дээдын мэргэжэлтэн, экономист, нилээд амжалттай хүдэлнэ. Эгээл дээдын габьяата нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Буряадай габьяата врач Светлана Цыбенова дайнай ба ажалай ветерануудай госпитальдо отделение даагшаар эрхим бэрхээр ажиллажэ байна. (Эдэ басагадаа - хургуулидаа ябахадаа алдаршаһан нэрээрнэ дурдабаб, мүнөө хадамда гаража ондоо фамилитай болоо ааб даа).

Бултыетнай 25 жэлэй саана хургуули дүүргэһэн баяраартай тон халуунаар амаршалаад, таанадайнгаа зүрхэ сэдхэхэл хүдэлгэмэ амаршалга уншажэ, ехэ бэлэг сэлэгыетнай абажэ, зүрхээс уяруулааб, тон ехээр баясааб! Энэ найхан үйлэ хэрэгтнай минни наһанда олохон жэл нэмээхэ байханы зүбтэй даа. Тиигээд түгэхэлдэнь үрээлэй найхан үгэнүүдые хэлэхым зүбшөөгым.

**Үргэн энэ дэлхэй дээрэ
Үндэр жаргал эдлээрэй!
Үргэһэн аба, эжыгээ
Үргэжэ, гэдхэжэ ябаарай!
Бага сагын бэрхшээлые
Бүдүүн янзаар дабаарай!
Ханилһан хайрата нүхэрөө
Хододоо хүндэлэн ябаарай!
Үргэжэ байһан үршээртай
Үндэсгэй, урагшатай байг**

**Хаража байһан малтнай
Ходол үдэжэ байг лэ!
Алтан дэлхэйн жама ёһоор
Амгалан тайбан ажаһуугыг!**

**Дарима ХАШИТОВА,
1974 ондо хургуули
дүүргэгшэдэй классай
хүтэлбэрилэгшэ,
багша-ветеран.**

1974 он ябажа байгаа. Тэрэ жэлдэ республикын Уран зураашадай холбоондо Владимир Тогочеевич Банзаракцаев зохёохы ажалынгаа түрүүшын бүтээлнүүдэй выставкэ эмхидхэһэн юм. Иигэжэ тэрэ уран зураашадай, мүн выставкэ харахаяа орогшодой урда түрүүшынгээ шалгалта баряа бэлэй. Тэрэ гэхээр хори гаран жэл үнгэршэбэл даа. Республикын уран зураашадай анхарал татаһан тэрэ выставкэдэ табигдаһан бүтээлнүүдэй зариманинь найшаагдаһан, нүгөөдүүлэнь шүүмжэлэгдэхэл ёһоороо шүүмжэлэгдэһэн бээ. Тэрэ үедэ гэнтэ дали урһан мэтэ болоо нэм, - гэжэ уран зураашан Ц-Ж. Сампиловой нэрэмжэтэ музейн Нархатын филиал соо дэлгэгдэһэн, зурагуудайнгаа, угалзануудайнгаа, модон ба түмэр зүйлнүүд дээрэ ниилэгдэһэн бүтээлнүүдэйнгээ выставкэтэй танилсуулжа байхадаа хөөрөө һэн.

Саг түргэн ходорон үнгэрнэ гэжэ ханахаар. Жара наһанайнгаа богоһо алхһан Владимир Тогочеевич зохёохы ажалынгаа охин дунда ябаһаар. Жаран жэл үндэр наһан гэжэ гү, али хүнэй наһанай тэнсүүри гү? Энэ наһы зохёохы ажалтанай дунда наһан гэжэ зариман хэлэдэг. Гэбэшье жара наһатайһаа эхилжэ, гарайнгаа урание харуулжа эхилһэн урашуул хүн түрэлтэнэй түүхэдэ али олон ушарһан байдаг. Зүгөөр Банзаракцаевай зохёохы замые хаража үзэхэдэ, онсо шэнжэтэй, эхитэй, шалтагаантай юм.

Хүнэй хуби заяан гэжэ табисуурайнгаа ёһоор элдэбээр эрьен ердэг. Володя хүбүүхэн Улаан-Үдын үншэн хүүгэдэй гэртэ үндыжэ эхилһэн. Энээн тушаа дурдаха дурегүй. Гэбэшье түрэхэн эхэниинь һаяхан Хоридо наһа бараа. Дайнай дүлэн соогуур оло дахин шархатажа, үлбэр бзетэй болоһон Тогоошо Сундуевич Долгор Жалсановна хоёр өөһэдэн үхибүүтэй болохо хуби заяагүй байшоо бэлэй. Тиигээд хүгшэрөөгүйдөө, юрэдөө, бэе мэндэ ябаа хадаа угаа залгуулха үхибүү үргэжэ абая гэлсэһэн бээ. Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхознигууд Тогоошо Сундуевич Долгор Жалсановна хоёрой урдаа хараха, угыень залгаха хүбүүниинь боложо гэр бүлэдэнь ороо бэлэй. 10 хүрээжэ

ябаһан Вовкын үхибүүн ба эдир наһан иигэжэ Сэлэнгын үргэн уужам талада үнгэрһэн гэшэ. Хонишон айлай үри болоһон Володя үргэжэ абаһан гэртэхиндээ түргөөр дадажа, хургуулиһаа ерэхэдэ, хонидые адуулдаг болоо нааб даа. Зунай үедэ гэртэхиниинь Эрээ-Гуя гэжэ газарта зуһадаг, үбэлдөө Баруун-Гуя гэхэн газарта үбэлжэдэг һэн.

Володя хонидые адуулжа, манажа ябахадаа, Сэлэнгын үлзы найхан байгаалие найшаһан хаража, юртэмсэ дэлхэйн элдэб, үзэгдэлнүүд зүрхэ сэдхэхэлдэнь бүхөөр хадуугдахал даа. Түргэн урасхалтай Бүхэн горхоной эрьээр бэлшэжэ ябаһан буга, хандагайнууд, гүрөөһэд, ниидэжэ ябаа үнгэ бүрийн зүһэтэй шубууд энэ нотагые улам гоёор шэмэглэдэг байһаниинь мүнөөшье эли тодоор харагдахал гэдэг тула зураг зурахадаань, угалзанууды зохёоходонь, модон ба элдэб металлууд дээрэ юмэ ниилэжэ дүрсэлхэдэнь туһалдаг гэжэ хэлэхэдэ болохо.

Володя хүбүүнэй эдир наһан тиимэшье сэлмэг байгаагүй. Арба гаража ябатарнь, эсэгын бэе һуларһаар наһа бараһан юм. Эхэтээс хойулан үлэхэдэ хэсүү һэн даа. Зүгөөр дайнай жэлнүүдтэ хүндэ ажал хэжэ хүдэржэһэн Долгор эхэнь ажалаа орхингүй, даажа ябаһан эхэ хонидые харууһалһаар, олон хурьгадые абажа, ехэ ноһо хайшалжа, түрүү хонишодой зэргэдэ ябаһаар һэн. Дуунда дуратай, гартаа дүйтэй Долгор хонишон хуушарһан скрипкые хуур болгожо тааруулаад, тэрээн дээрэ уянгата дуунууды зэдэлүүлхэ. "Мүнөө ханахадаа, эхымни еөрын зохёоһон дуунууд гээд сэдхэхэдэги. Сэдхэхэлэйн гүнһөө гарадаг байжа болоо гэжэ ханагшаб", - гэжэ Владимир Тогочеевич дурсан хөөрэнэ. Үргэмэл эхынгээ хуур дээрэ наадан дуу дуулахада, нотагай шэнжэ бүришье гоёор харагдадаг, дууниинь тала дайдын хүгжэм боложо зэдэлдэг байгаал даа. "Бага-сага шэрэ биирэ баридаг болоһон байгаа. Мырдыгеевэй "Баян-тала" гэхэн зураг хараад байхадаа, угалзануудые үлхэн зураха гэжэ доодоо нэм", - гээд Владимир Тогочеевич нэмэхэ юм.

Эдэ жэлнүүдтэ Владимир Тогочеевич буряад удхатай олохон угалзанууды зураһан

байха. Яруунын аймагай 70 жэлэй ойдо зориулагдажа, Ц.Сампиловой нэрэмжэтэ музейн Нархатын филиал соо нотагай уран гартанай бүтээлнүүдэй выставкэдэ хабаадалсаһан юм. Тэрэниинь республикын Соёлой министрствын түлөөлэгшэ үндэрөөр сэгнэһэн байха. Энэ уран гартан угалзанууды зурахаһаа, ниилэхэхээ гадна байгаалин найхание зураглан харуулдаг зураашан болоно. Иимэ хэдэн тээшэ тэгшэ бэлигтэй урашуул республика соомнай үсөөн юм. Угалзанууд, зурагууд өөһэд өөһэдэн нэрэтэй бэд даа. Жэшээлхэдэ, эм домто аршаан булаг мэтэ бурьялан гараһан "Ургы", "Хабар", "Хандагайн мур", "Доодо гол", "Эрээ-Гуя" гэхэн зурагуудынь байгаалин баялигай дээжые харуулна. Урда саһаа монгол угсаата арад угалзануудаар гэрэйнгээ хэрэгсэлнүүдые, мориной зэр зэмсэг шэмэглэдэг байгаа. Зүгөөр Банзаракцаев арадайнгаа анханай угалзануудые улам удхатай, онсо шэнжэтэй болгохо хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байна гэшэ ха.

Уран зураашын "Хараасгайн уурхай" гэхэн зурагын байгаалин хүгжэм доро бүтээгдэһэн гэжэ ханахаар. Урдандаа буряадууд хараасгай шубууе бурханай Энэдхэг оронһоо ниидэжэ ердэг жэгүүртэн гэжэ тоолодог һэн. Хараасгай Энэдхэг оронһоо дулаанай сагые, байгаалин дулаан амысхалы асардаг. Тиигээд зондо дүтэ гэр бараанда уурхайлдаг. Олон хараасгайнууд зурагай композицие улам гүнзэги удхатай болгоно.

В.Банзаракцаев 1981 ондо Ярууна ерэжэ, соёлой таһагта хүдэлжэ эхилһэн юм. Эндэл бүтээлнүүдэйнь выставкэнүүд харуулагдадаг болоо. Зурагуудынь, угалзануудынь болон ниилэһэн бүтээлнүүдэнь республиканска олохон выставкэнүүдтэ табигдаһан юм. Владимир Тогочеевич мэргэжэлтэ уран зураашан бэшэ. Гэбэшье республикын соёлой хүгжэлтэдэ хубитаяа орууһаар байна. Тэрэ Россин ба Буряадай Соёлой министрствэнүүдэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан, үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэһэн золтой.

Владимир Тогочеевич эдэ үдэрнүүдтэ 60 наһа гүйсэжэ байна. Хоёрдохи нотагынь болоһон Яруунада хожомдожыһаа наа Жибзема Очировна Цынгуватай хуби заяагаа холбоһон даа. Жибзема Очировна 50 наһаа угтажа байна. Тиигэжэ тэрэ хоёр ашанараа хаража, үхэр мал үдхэжэ, баян бардам ажаһууна.

Владимир Тогочеевич уран гартай байхаһаа гадна, уран үгын нюусые таанхай юм. Тиимээрээ Владимир алишье талаараа бэлиг шадабаритай хүн юм.

Э.БУДАЕВ.

5 воскресенье

ОРТ

8.30 Фильм «Матрос Чижик
9.50 Мультсеанс»
10.00 Крестьянские ведомости
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.15 Пока все дома
11.50 Кюмедия «Альф»
12.25 Непутевые заметки
12.40 Армейский магазин
13.00 Утренняя звезда
14.00 Все путешествия команды Кусто
14.50 Смехопанорама
15.25 Футбол. Отборочный матч Чемпионата Европы. Сборная России - Сборная Армении
В перерыве 16.20 Новости
17.40 Дисней-клуб
18.35 Авторская программа Владимира Молчанова «Помню... Люблю...» с Матвеем Блантер
19.05 Лариса Долина в новой концертной программе «Певица и музыкант»
20 25 Воскресная премьера Комедийный боевик «Мистер Крутой»
22.00 Авторская программа Сергея Доренко
22.55 Мировое кино «Пропаший на поле боя»
00.45 Футбольное обозрение (до 01.20)

РОССИЯ

9.00 Служу Отечеству
9.30 «Остров сокровищ». Детская познавательная программа
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.30 Аншлаг и Ко
12.30 Городок
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куравлевым
14.00 Вести
14.35 Мультфильмы
15.00 Закон и порядок
16.00 Диалоги о животных
17.00 Старая квартира. Год 1991. Часть 1-я.
18.00 Док.экран. «Постскриптум»
19.00 Фильм «Я шагаю по Москве»
20.25 Досье. «Провинции: день за

днем»
21.00 Е-2 представляет:
22.00 Зеркало
23.00 Мировой бестселлер на экране. «Калейдоскоп»
00.50 Агата Кристи. Пуаро. «Экспресс на Плимут»
02.00 Вести
02.20 Дежурная часть (02.45)

ТИВИКОМ

10.00 Прогноз погоды
10.05 Телемаркет
10.30 «Очевидец-3»
11.05 Фильм «В Москве поездом»
12.40 М/ф
12.50 «Открытые небеса»
14.00 М/ф
14.10 Телемагазин
14.30 «Дом с привидениями»
15.30 Мировой футбол
16.00 «30 случаев майора Земана»
17.00 «Ворованный воздух» (пр-ма А. Караулова)
17.30 «Легенда о Вильгельме Телле»
18.30 Муз.поздравления
19.00 Короли смеха на фестивале сатиры и юмора (ч.2)
19.30 «Прикосновение ангела»
20.30 Европа сегодня
21.00 Телемаркет
21.30 Русский боевик: «Агент национальной безопасности»
22.30 Глобальные новости
22.35 Однажды вечером
23.35 Стриж и другие... (В.Винокур)
00.05 Титаны рестлинга на TNT

АРИГ УС

9.00 М/ф «Софус отправляется в полет»
9.15 Т/с «Театр сказок»: Гензель и Гретель
10.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
10.30 Т/с «Робин Гуд»
11.25 Пальчики оближешь
11.55 Х/ф «Обет рыцарей Дельты»
13.35 М/ф «Война птиц»
14.45 Док.фильм «Чтоб сказку сделать»
15.15 Спартак-чемпион
15.45 Звезды о звездах:
16.10 Народ представляет: Знак качества
17.00 Юм. прогр. «Бис»
17.10 Благая весть
18.00 Вы - очевидец
18.30 Муз.подарок
18.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.10 Х/ф «Собачья свора»
20.55 Наша музыка: Валерий

Меладзе
21.55 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.15 Памяти принцессы Дианы: Диана - королева сердец
00.05 Дорожный патруль. Расследование
00.15 Ночной сеанс: Массажистка-2

ОТВ

10.30 Мультсериал «Приключения Роки, Бульвинкля и их друзей»
11.00 Х/ф «Патруль времени»
13.30 Т/с «Удачная покупка»
14.00 Т/с «Команда «А»»
15.00 Т/с «Рыцарь дорог»
16.00 Рек-парад
16.10 Музыка на СТС
16.30 Шоу бизнес. Специальный выпуск.
17.00 Х/ф «Куда он денется».
19.00 Клип-презент
19.20 Рек-парад
19.30 Молодежный сериал «Чудеса науки»
20.00 Т/с «Правосудие по Свифту»
21.00 Магия моды
22.00 Х/ф «Лицо со шрамом».

НТВ

9.00 «Если наступит завтра» 6, 7с. Закл.
10.35 Сегодня
11.15 Наше кино. Комедия «И снова Анискин» 1с
12.25 М/фильм
13.00 Сегодня
13.10 «Старый телевизор» вспоминает: «Фитиль»
13.25 Пойми меня
13.55 Невероятные путешествия
14.25 М/фильм
14.35 Наше кино. «И снова Анискин» 2, 3с
17.00 Сегодня
17.15 Сериал по выходным. «Она написала убийство»
18.05 «Неизвестная война» ф.15-й «От Балкана до Вены»
19.00 Сегодня
19.25 Мир кино. Боевик «Три дня Кондора»
21.40 «Куклы»
22.00 Мавзолей. Фильм «Новейшая история»
00.10 Детектив «Церемония»

РАДИО

7.12 Информация, объявления
7.17-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон»
8.10-9.00 Литературно-художественная программа «Алтаргана»
9.10-10.00 Школьный канал: «Старшеклассник» информ. муз. программа; «Эдиршүүл»

САНАТОРНО-КУРОРТНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ПРОФСОЮЗОВ РБ «БАЙКАЛКУРОРТ» ПРИГЛАШАЮТ НА ЛЕЧЕНИЕ И ОТДЫХ

В санаториях «АРШАН», «САЯНЫ»

ЛИЦЕНЗИЯ № 703; 705; 706 от 30.06.98

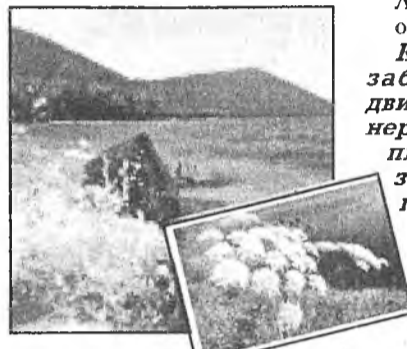
Комплексное лечение болезней органов пищеварения, кровообращения, органов дыхания, мочевыделительной системы, обмена веществ и заболевания эндокринной системы.

«ГОРЯЧИНСК»

ЛИЦЕНЗИЯ № 704; 707; 708 от 30.06.98

Комплексное лечение заболеваний опорно-двигательного аппарата, нервной системы, органов пищеварения, кожных заболеваний, гинекологических болезней.

В комплексное лечение входят бальнеотерапия, грязелечение, физиотерапия, массаж, ингаляции, фито-психо-игло-рефлексотерапия, кабинет спелеотерапии.

Сочетание новых методик с природными лечебными факторами - минеральными и термальными водами, иловыми грязями - дает прекрасную возможность для оздоровления организма.

Круглогодично работает отделение взрослого с ребенком.

В санаториях имеются бар, сауна с бассейном, тренажерные залы, библиотека, клуб, видеозал, фитобар, косметический кабинет.

Обращаться:
670001, Республика Бурятия,
г. Улан-Удэ, ул. Коммунистическая, 49.
Тел. 8(3012) 21-61-69, 21-57-98,
21-62-79 факс.

ПРОДАЮ

Пианино старинное немецкое, гараж в р-не мясокомбината.
Тел.: 22-89-38.

Левый задний фонарь на «Хундай-Грейс» 1992г.в.. Тел.: 37-08-27

Женский кожаный плащ б/у. Тел.: 41-27-93

2-комн. благ. кв. на «КПП», 1 этаж, ухоженная, теплая, большое подполье.
Тел.: 22-89-27 (посредник).

Благоустр. дом со всеми постройками, 3 теплицы на Левом берегу.
Обр.: ул. Блюхера, 106.

Дом в п. Турка, на Байкале или обменяю на Улан-Удэ. Возможны варианты.
Тел.: 25-69-37, 25-87-58.

ВАЗ-2101 1974 г.в. Тел.: 25-21-62.

Кап. гараж в 3-х уровнях, в р-не гаража «Связи» или сдаю в аренду.
Тел.: 22-90-71.

Срочно 2-комн. благ. кв. по цене 75 тыс.руб.
Тел.: 21-23-76 раб., 21-39-89 дом.

Сруб 4х4,5, столбы воротные (листвяк) 3 шт., цветной п/п телевизор б/у.
Тел.: 34-91-14.

Металлический гараж, дачный брусовой домик 4х4, мужской пуховик.
Тел.: 41-13-95.

Кресло-качалку б/у в отличном состоянии.
Тел.: 34-50-63 после 18 часов.

Зеркало. Размер 45x127 м. Недорого.
Тел.: 43-50-63 вечером.

Жилую комнату (Чехословакия - 16 предметов), прихожую (5 предметов), стенку (г.Новосибирск - 4 предмета), секретер, кухонный стол, кухонный шкаф, ковры ч/ш 2х1,4, венские стулья.
Тел.: 33-08-90.

Цветной телевизор «Фотон-716» диагональ 61см - 850 руб.; стабилизатор напряжения для ч/б телевизора - 75 руб.; стир. машину «Белка-10м» - 1000 руб.
Тел.: 22-04-98.

Холодильники «Кристалл-408-1» - 1.800 руб.; «Sino-303» - 2.650 руб.; Лит-ра по ремонту а/м «ГАЗ-24-10» - 25 руб.
Тел.: 22-04-98.

Шкаф 2-х створчатый с антресолью, новый, цена 1.350 руб.; стол кухонный, новый, цена 400 руб.
Тел.: 41-09-84.

Зарядное устройство для аккумуляторов. Цена 150 руб.
Тел.: 33-58-52.

Котят, щенята. Тел.: 21-17-34.

МЕНЯЮ

3-комн. кв. на 1 комн. + доплата.
Тел.: 33-84-36.

4-комн. кв. с лоджием в п. Восточный на 2-комн. кв. в центре с доплатой или частн. дом. Рассмотрим все варианты.
Тел.: 25-97-41.

РАЗНОЕ

Опытный пользователь ПК со стажем ищет работу.
Тел.: 33-36-85.

Хореограф ищет работу.
Тел.: 22-89-38.

У Вас есть возможность прилично заработать, обрабатывая почту на дому. Ваш заработок от 600 руб. и выше. От Вас: заявка + купон б/о + конверт.
Обр.: 670024 г. Улан-Удэ, до востребования, о/с 24 Чипизубовой А.О.

Надомная работа с доходом 400-500 руб. в неделю. Работа за СКВ. От Вас: заявка + купон б/о и 2 конверта, один с о/а.
Обр.: 671823 Бурятия, Кяхтинский р-н, п. Харанхой, до востребования, Забалаеву Галсану Гомбоевичу.

ОРГАНИЗАЦИЯ РЕАЛИЗУЕТ АВТОМОБИЛЬ УАЗ-374101, 1985 Г. ВЫПУСКА. Тел.: 34-28-42.

СПЕЦОДЕЖДА И ОБУВЬ

Организация реализует сапоги резиновые рабочие по цене 80 руб., болотные по 160 руб., женские лакированные по 90 руб., сапоги кирзовые по цене 140 руб., халаты медицинские по 160 руб., костюм рабочий по 110 руб., стакан граненный по 4 руб.50 коп, а также передники, колпаки, подшлемники, верхонки.
Ожидается поступление войлока, ватина, ткани брезентовой, бязи белой, телогреек.

Принимаем предварительные заявки на приобретение данных видов товара по тел. 34-52-00 или по адресу: Полигон, здание Бурятснаббита. Имеется торговый киоск, расположенный по ул. Октябрьской, 1, магазин «Автомобиль», Свид. Ж-3374.

ВНИМАНИЕ:
с 20 августа по 20 сентября пройдет благотворительная акция «Школьный пабат - помогите детям!». Здесь сегодня печатаем обращение педколлектива школы-интернат № 3*г. Улан-Удэ.
Администрация и профсоюзный комитет школы-интерната № 3 убедительно просят Вас в канун Нового учебного года оказать благотворительную материальную помощь для воспитанников школы-интерната № 3.
В школе-интернате № 3 обучается 420 воспитанников, среди которых есть дети из малообеспеченных, многодетных, неблагополучных семей, дети-сироты, дети, лишенные попечения родителей и дети родителей-инвалидов. У большинства детей жилищно-бытовые условия оставляют желать лучшего.
Поэтому интернат для этих детей является вторым домом. В настоящее время нет финансирования ни по каким статьям. Заранее Вам благодарны за оказанную помощь.
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
р/с 40603810900002000001
ФАКБ «БАЙКАЛ-БАНК»
к/с 30101810200000000707
ИНН 0323088394
БИК 048142707
В этой школе идет сбор средств на учебники и одежду, на улучшение жилищных условий.
ДА НЕ ОСКУДЕЕТ РУКА ДАЮЩЕГО!

ЗҮРЭЭ СЭДХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЗҮБШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

ОРОНОО ТҮЛӨӨЛХЭ ЭРХЭДЭ ХҮРТЭЖЭ

Монголой ниислэл Улаан-Баатар хотодо Россин-Монголой хургуули 7 жэлэй саада тээ байгуулагдахан юм. Гурбан жэлэй саана тус хургуулини хүтэлбэри Россин, илангаяа Буряад ороной багшанарые ажалда урижа эхилээ хэн.

Монгол ошожо хүдэлхэ хүсэлтэй багшанар олон. Мүнөө жэлдэ үнгэргэгдээн хоер шатаһаа бүридээн конкурсно 60 гаран багшанар хабаада. Хатуу шалгалта гаража, тэдэнэй найманинь лэ Улаан-Баатар ошохо золтой байба. Гадна манай олон багшанар нёдондо хэнэн

хэлсээнэйнгээ болзор саашалуулан, хоёрдохой жэлдэ хүдэлхэ болоо.

Тус хургуули Улаан-Баатарта үндэрөөр сэгнэгдэдэг юм. Гүрэн дотор гансал эндэ бүхы хэшээлнүүд ород хэлэн дээрэ заагдадаг. Класс бүхэн 30-40 гаран үхибүүдхээ бүридэнэ. Салингын манай эндэхи багшанарай салинһаа хэдэн дахин ехэ, зүгөөр тэдэнэртэ ехэ эрилтэ табигдадаг. Жэшээнь, хэхэ өһотой ажалайнь саг соогоо хэгдээгүй байбалнь, али хэшээлдээ хожомдолго гэхэ мэтын журам эбдэхэ ябадалнуудай дайралдабал,

тэдээндэ ялын санкцинууд хэрэглэгдэдэг. Багшанар нарын 150-200 доллар олодог, ялада унабал, энэ мүнгэнһөөнь дарагдаха болоно. Иимэ шанга байдалда манай эрдэмтэй, дүй дүршэлтэй багшанар нэрээ хухалангүй, ажалаа эрхимээр ябуулжа, дээдэ гарай мэргэжэлтэд байһанаа гэршэлнэ. Монголшуудай хэлһээр, манай багшанарые хурагшад, түрэлхид ехэ хүндэлдэг юм. Тиймэһээ тэдэмнай гансашье өөрыгөө бэшэ, харин Буряад ороноо түлөөлнэ гэшэ.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ХЭД БОЛОХОБ?

Наяхан танилтайдаа айлиагдахадаа, газар наадажа байһан үхибүүдые холохонһоо адаглажа хууваб. Тэдэниие хараад, эзлүүдгүй үхибүүни наһаяа һанан «уярад» гээд абаа һэл. Бага байхадаа, нэгэниие юулхондэ һанаа зобонгүй наадажа ябахатаа, ямар гоё гэшиб! Эндэ тэндэһээ мелиүүдые бэдэрэн олоод, хашаа хорёо дээгүүр бэшэхэни, зурахаа. Тэрэ үедэ «багшал болохооб» гэжэ һанагшаа һэл. Үетэн үхибүүдээрэ хургуули зохиёжсо гү, али элһэн боложо наадажа бэдэбди. Харин мүнөө үхибүүдые өбөөрхөдөл, тэдэниэй аманһаа «ни миний үбээн, үгы һаа, миний һамган болохон» гэһэн үгэһүүд дүүлдэба. Би ехэ гайхажса, тэдэниие шагнаад лэ хуунаб. Тийгэһээр байтараа, үхибүүд архи уунабди, тамхи татнабди гэжэ эхилибэ.

Энэ ушар элдэб бодолуудые толгой соолни «эрбелдүүлжэ» һалаагүй. Автобусой буудалда ошожо ябатараа, карта наадажа байһан аабазархан хубуудые харажархибаб. «Хургуулида хурадаг гүтэ» гэжэ асуухадаһини, «Үгы», - гэжэ харюусаба.

«Эгээл гоё үхибүүни наһан» гэдэниэй мүнөө сагта ондоо удхатай болохонхой гэшиб гү? Зарим хүнүүдэй үхибүүд баса наһаа үгэһтэй, үлэи хоолон байдалда, эһеы абыһааи архидаан соо үнгэргэжэ. Тэдэ хургуули һударта хурадаггүй, зайсуул болохонхой ябадаг. Хөөрхэн шараһтай үхибүүдэй үйлсөөр гуйраһалжа ябахатаа хайрлахаа.

Наяхан газетэ худалдажа яаһан 8-9 наһатай хубууһтэй уулзаһабаб. «Энэниие худалдаад, үдэртөө хэды мүнэ олонтой?» гэжэ асуухадаһини, «хилээлэнигээл мүнэ олодогди», - гэжэ харюусаа һэн. «Томо болоод, хэн болохонхой?» - гэхэдэһини, «Бизнесмен... Ехэ мүнэнтэй болоходоо, садатараа эдэлхэб, гоёор хууһаһан ябахатаа» гэһэн харюу үгөө бэлэй. Гүлэй һүүлдэ тэрэ хубууһтэй хургуулидаа ганса 4-5 дээрэ хурадагыень мэдэбэб.

Үхибүүд - манай ерээдүй гэдэжэ жинтайбди. Харин мүнөөһөө шимэ байдалда үидыжэ байһан хүүхэднай ямар хүүүүд болохооб?

С. БОРИСОВА.

АМАРАЛТЫН НҮҮЛШЫН ҮДЭРНҮҮД

Наяхан бидэ «Огонек» гэхэн хүүгэдэй элүүржүүлгын лагерь ошообди. Тэндэ иимэ лагерьнуудай хоорондо 5-дахи заншалта спартакиада боложо, республикын 16 лагериин хүүгэд хүнгэн атлетикэ, барилдаан, футбол болон канат таталга гэхэн спортын зүйлнүүдээр мурьсөө. Баргажанай аймагай «Барилдаан» гэхэн лагериин үхибүүд эгээл бэрхэ, солбон, хүсэтэй байшаба. 2-дохи хуури Мухар-Шэбэрэй «Березка», 3-дахие Буряадай үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай «Туяа» эзэлбэ.

- Урид үнгэргэгдээн спартакиадануудта

ехэнхидэ Улаан-Үдэ хотодо дүтэ оршодог лагерьнууд хабаададаг хэн. Харин мүнөө Хэжэнгын, Яруунын, Зэдын, Загарайн, Ивалгын, Прибайкалийн аймагуудһаа үхибүүд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Жэл бүри команданууд олошоржол байна, - гэжэ спартакиадын ахамад судья В. Г. Гордеев онсолон хэлээ.

Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министерство энэ спартакиадые мүнгөөр хангаа, тийхэдэ Залуушуулай хэрэгүүдэй болон спортын талаар гүрэнэй хороон ехэ хубитаяа оруулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

ХҮШЭР БАЙДАЛ҂АА ХҮНЭЙ ЗАН АБАРИ ХУБИЛНАЛ

Налихай ябадал, халдабарита үбшэн, архи, хара тамхин гэхэн ойлгосонууд хүн бүхэнэй һанаае һүүлэй үедэ зобоодог болонхой. Сэхыень хэлэбэл, ехэл тулюур байдалда ороод байһанаа ойлгоношьегүй хэбэртэйбди. Хараад үзэхэдэ, хэн мүнөө үлүү һайн ажаһуунаб? Нэгэ хэдыхэн зон байгаал юм бээ. Зүгөөр ехэнхимнай шэһэрэнги гараараа

һүүлшынгээ хашарһа гарган, архи гү, али хара хилээмэ абана. Үнэр танартаа барюулшаһан, «хүн» гэхэн нэрэдээ огто зохиоёо болишонон зон хотодомнай голхормоор олон. Тэдэнэй дунда хэзээ нэгэтэ «бултанай жаргалай» түлөө бүхы наһаяа үгэһэн наһатайшуулнай, хүн түрэлтэнэй уг залгуулха уялгатай эхэнэрнүүд, манай ерээдүй - үйлсын хүмүүжүүлгэтэй, «хүгшэр-шэһэн» хүүгэд.

Сагаймнай хүрдэ эрьелдэһээр. Тээд һайн ажабайдал эдлэхын орондо олонхи зон байрлаха гэргүй, углаха гутал хубсаһагүй, «харлаагаашье гаргаха» хоолгүй дээрэһээ элдэб ааша, налихай ябадал гаргадаг болошоо. Энэньшые гайхалгүй. Үдэр һүнигүй эдихэ хоолоо бэдэржэ байһан хүндэ хаанаһаа нэшхэл байхаб даа. Тэдэнэй өөрыгөөшые, эхэешые, Эхэ ороноошые худалдахань шоо

үзэлтэгүй. Хүн бүхэн хуби заяагаа өөрөө шидэхэ өһотой гэжэ хэлэхэ байхабди. Тээд бодоходо, муртэй хургуулигүй, хүмүүжүүлгэгүй хүнэй ажабайдалаа һайнаар зохоохонь хүшэр бэшэ аал?

Налихай ябадал һая болотор сээрлэдэг хэмди. Зүгөөр мүнөө бүхы юмэн «хамаагүй» болонхой ха юм. Илангаяа ургажа ябаа залуу үетэн абари зангаар убайгүй, хойшолонгууд тухай һанаагаа зободоггүй. 7-8-дахи классуудай хурагшад эртэ «томо» болоно: саһаа урид архитай нүхэсэнэ, хара тамхяар һонирхоно, наһаяа гүйсөөгүй аад, эрэ эхэнэр хоёрой хоорондохой харилсаанай «амта» үзэнэ» гэхые нэгэтэ бэшэ дуулаһан байхабди. Тээд эдэ бүгэдые «зүбшөөһэн» рекламнууд сэнхир экранар үргэнөөр харуулагдадаг. Халдабарита үбшэн дэлгэржэ, үбшэнтэнэй тоо ургаһаар. Тийн энэ асуудалтайгаар

залуушуулда хандабал, дээрэ гэжэ бодоһон байнабди.

ОЛЬГА (17 наһатай): Бээ наймаалалга (проституци) олошороо. Миний һанахада, энээнһээл олон зон бэе бээдээ үбшэ тараана. Тийхэдэ хүсэд танихагүй хүнтэй холбоорилдохо ушарнууд баһал ехэхэн хуури эзэлнэ.

ЛЕОНИД (20 наһатай): Хүн бүхэн өөр өөртөө эзэн байха юм ааб даа, мун хажуудахидаа һанаагаа зобохо өһотой. Хүн лэ байна гээд, «дуранай хэрэгтэ» обтохо хэрэггүй, бэээл барихал даа.

ЕВГЕНИЙ (18 наһатай): Би бээ худалдадаг эхэнэрнүүдые

нэгэ талаһаань ойлгоноб: тэдэнэй олонхинь мүнэггүй дээрэһээ иимэ ябадал гаргана. Тээд «гоё, баян» ажабайдалай түлөө тоһон соо умбаад, өөдөө хараад, хүйһэндөө нөлбөжө хэбтэхын тула бээ наймаалдаг зон үсөөн бэшэ.

СЭСЭГМА (22 наһатай): Хүн үбшэ халдахатаа, тэрэнээ ойлгодоггүй шахуу. Зариман эшээд гү, али аягүйрхөөд, врачта хандангүй, хэн нэгэнэй заабаряар эмүүдые уужа, үбшээе бүри һүжэрөөнэ. Энэл ушарһаа халдабарита элдэб үбшэнүүд зоние дамжан дэлгэрнэ ха юм.

Байдалаа һайжаруулхын тула юун хэрэгтэйб гэхэн харюу үгэжэ шадахагүйб. Энээндэ хургуулитай, ухаатай хүтэлбэрилэгшэдшые харюусажа, оромьёень оложо шадаагүй байһаар.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

МЭРГЭН ЗУБИМ

дээрхээн 3-5 минута соо бусалгаад хүрэн дабһатай уһаяа (1 литр уһан 50г дабһан хэрэгтэй) юулээд, 3-4 хоног соо таһалга соогоо орхихот. Бусалһан хүйтэн уһаар үгэрсэнүүдээ угаагаад, шэнээр бэлдэгдэн ногоон ургамалтай сэбэр баанханууд соо хэхэ болонот, харин үнөөхи дабһатай уһаяа дахин бусалгаад, баанха руугаа

**МАРИНОВАЛАГДАҺАН
ҮГЭРСЭ**
Нэгэ адлиханууд түхэлэй үгэрсэнүүдээ угаагаад, хоёр хажууһаань багаһанаар отолжо хаягы. Сэбэр баанхануудайнгаа оёрто перец, 2-3 монсогор хатаһан гвоздика, чесногой 1-2 хуби, 2 лаврово набһаһа, 15г бусад ногоон ургамал хэхэ хэрэгтэй. Тэршэлэн эдэ бүгэдээ үгэрсэнүүдэйнгээ дунда хэхэд, үшөө дээрэ байдаг. Дабһалха уһаяа бэлдэхэдтэй, 1 литр уһанда 50г дабһа, 25г саахар хэрэгтэй

ҮГЭРСЭЭЭ ДАБҺАЛАЯ

Түрүүн үгэрсээ сэбэрээр угаагаад, уһыень нэлгэж байгаад, 5-6 час соо хүйтэн уһан соогоо үлөөхэт. Тэрэ үе соонь ногоон ургамалнуудаа (укроп, сельдерей, петрушка, үхэр нюдэнэй набһаһан) хүйтэн уһаар угаажа бэлдэгтэ, хэршэхэ юумыень 4,5 см болгон хэршэгтэ. Харин чесногой хуби хубяарнь абан таһалжа, томоһуудыень жэжэлэгтэ.

БАГА ДАБҺАТАЙ ҮГЭРСЭ
Эмальтай кастрюли (4-5 литр) соо дабһалха үгэрсэдтэй 50г тухай ногоон ургамалнуудаа, 10г хрен, чесногой 3-5 хуби, нэгэ багахан улаан перец (эдэ бүхэ зүйлнүүдэйнгээ хахадыень кастрюлиингаа оёрто, үлөөшыень үгэрсэ дээрэ хэхэт (хэрэгтэй болохо). Бэлдэн үгэрсээ кастрюли соогоо хээд,

юулээд, бусалгадаһан хабхагаар хаһанай һүүлдэ халуун уһатай (50-60°) кастрюли соо баанхатай үгэрсэ нүүдээ һулахан гал дээрэ табижа, сэбэрлэн ариудхахот (стерилизаци хэхэт - литрэй баанхые - 15 минута соо, харин 3 литрэйхиене - 20-25 минута соо). Баанханууд соохи уһанттай удагүй сайбар болохо.

болохо. Энэ уһая бусалгаад, 80-100 граммда 9% уксус нэмээд, үгэрсэтэй баанха руугаа юулэһэнэй һүүлдэ сэбэрлэгдэн, бусалгадаһан хабхагуудаар хааха болонот. Удаань сэбэрлэлгын ёһо (стерилизаци) хэхэт. Литрэй баанхые - 8-10 минута соо, харин 3 литрэй баанхые - 18-20 минута соо. Уксусай орондо 1 литр уһанда 150г улаан үхэрнюдэнэй шүүһэ хэбэл, ехэ амгатай, мариновалагадаһан үгэрсэ болодог юм. Нэгэ бага дуб модоной холтоһонһоо хэбэлтэй, хахада урмагтай, нярд гэмэ (хрустящие) аятай, зүгөөр зөөлэн, нялдагар бэшэ үгэрсэнүүд болохр.

ҺАРХЯАГААР БЭЛДЭХЭ АРГАНУУД

Бороогой һүүлээр наранай гарамсаар һархяагууд һархайдан гарадаг гэшэ. Үнгэ зүһөөрнь һархяаг (мөөгөнүүдые) һайнаар, зүбөөр таяад түүжэ, эдэб амтан зүйлнүүдые бэлдэхэ, үбэлдөө эдихээр дабһалха, мариноваһа олон арганууд бии.

**МАРИНОВАЛАГДАҺАН
ҺАРХЯАГ**
Сагаан, бусад һархяаг (подберезовики, маслята, опята) мариноваһа аргатайт - нэн түрүүн һархяагайнгаа хөөһыень абажа байжа, бага дабһатай, уксустай уһан соо бусалгагты. Тиггээд һархяагуудайнгаа доошоо ороходо (туһахада), кастрюлиһаа абаад, шүүр дээрэ хэхэ ёһотойт.

Сэбэр баанханууд соо хээд, дээрхээн маринад хэгты.

Маринадта хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: 1 литр уһан, 3 бага (сайн) халбага уксус, 2 томо халбага саахар, 4 бага халбага дабһан, лаврын 3 набһаһан, 6 монсогор хара перец, 3 гвоздика, корица. Эдэ бүгэдые худхаад, бусалгаха. Баанханууд соо хэгдэн һархяаг дээрэ багаһанаар ургамалай тоһо нэмээхэт.

**ДАБҺАЛАГДАҺАН
ҺАРХЯАГ**
Һархяагаа (рыжик) шэлээд, угаагаад, эмальтай амһарта руу хэнэбди. Дээрэн дабһа (бүхэ һархяагайнгаа 5-6 процент (хуби болохо) адханабди. Дээрхээн модон табюур табижа, хүндэ юумээр даранабди. 5-6 хоноходо, һархяагнай бэлэн болоно. Удаань сэбэрлэгдэн баанханууд соо хээд, дээрхээн шэнэ бусалгадаһан дабһатай уһа (дабһаниинь 3 процентны) юулээд, тиихэдэ 1 бага халбага уксусай эссенци хэнэбди. һүүлдэн 1 литрэй баанхануудтай һархяагаа 10 минута соо стерилизаци (уһатай кастрюль соо табюур дээрэ хэхэ, уһыень 10 минута бусалганабди) гарганабди.

Ажаглалта: һая түүһэн һархяагтай харалхагын тула гансата дабһатай уһан соо хэхэ ёһотойт. Бусалгаһан хойно һархяагаа бу орхигты, ядахын сагта бүдөөр (марляар) хушагты, тиггээ үгы һаатнай, харалшаха. һайса бусалһан уһа хээд, һархяагаа шанахадатнай, һархяатнай һайнууд зандаа байха, бутархагүй. Маслята гэжэ тоһолиг һархяагуудаа халуун уһаар сүршэбэлтнай, арһаниинь бэлээр хуураха.

Б.ДОРЖИЕВА хэблэлдэ бэлдэхэдээ, «Эзэн эхэнэртэ» гэнэн ном хэрэглэбэ.

Харин ондоо һархяаг (грузди) дабһалха гэбэл, түрүүн һайниень шэлээд угаанабди, һүүлдэн 5 хоног соо хүйтэн уһан соо байлганабди. Сүүдхэ соогоо 2-3 дахин уһыень нэлгэнэбди. Удаань рыжик һархяаг дабһалһан шэнгээр дабһалнабди.

**ШҮҮНЭГЭЙГЭЭР
ДАБҺАЛХА АРГА**
Хүйтэн уһатай кастрюль руу дунда зэргын 1 хартаабха хэнэбди. Энэ хартаабхын дээшэ гаратар дабһа хэнэбди. Уһанда байлганабди, угаадаһан һархяагуудаа (грузди, волнушки) сэбэрлэгдэн баанханууд соо хээд, дундуурь укроп, хара нюдэнэй набһаһа гэхэ мэтые нэмэлсээд, дээрхээн дабһатай уһаяа юулэн хээд, баанхануудаа хабхалагты.

УГОЛОК ЗДОРОВЬЯ

БУДЬТЕ МОЛОДЫ ВСЕГДА

Рецепт Древнекитайского гомеопатического средства омоложения
Все приведенные рецепты и советы можно взять на вооружение и добиться ощутимых результатов, нужно только проявить терпение и некоторое упорство.
Здесь мы приведем рецепт Древнекитайского гомеопатического средства омоложения.
Рецепт был найден в одном из тибетских монастырей и

датируется примерно 4, 5 тысячелетием до нашей эры.

Назначение: очищает организм от жировых и известковых отложений, улучшает обмен веществ в организме, в результате чего сосуды становятся эластичными, предупреждаются инфаркт миокарда, стенокардия, атеросклероз, образование различных опухолей, в некоторой степени восстанавливается зрение. При точном лечении омолаживается организм.

Приготовление: тщательно промыть и очистить 350г чеснока, мелко нарезать и растереть в посуде деревянной или фарфоровой ложкой, взвесить 200г этой массы, взять ее снизу, где больше сока, положить в стеклянный сосуд и залить 200г 96-процентного спирта - ректификаката. Сосуд плотно закрыть и настаивать в темном месте 10 дней. Затем массу процедить через плотную ткань, отжать. Через 2-3 дня можно начать лечение. Пить каплями с холодным молоком строго по схеме (молока 1/4 стакана).

День приема	Завтрак	Обед	Ужин
1-ый	2 капли	2 капли	3 капли
2	4	5	6
3	7	8	9
4	10	11	12
5	13	14	15
6	15	14	13
7	12	11	10
8	9	8	7
9	6	5	4
10	3	2	1
11	25	25	25

Пить за 15-20 минут до еды до полного использования микстуры. А повторно - не раньше, чем через 6 лет.

Салон красоты

КОСМЕТИЧЕСКАЯ ТИМНАСТИКА

Лежа на диване, не забывайте о косметической гимнастике. Упражнения для укрепления мышц лица, шеи, глазного, выполняйте (по каждый день!) хоть некоторые из них.

1. Перед глазами пустите «пушинку» и струей воздуха, выпускаемой через сомкнутые губы, меняйте ее положение (5-10 раз).
2. Щеки втягивайте между верхними и нижними зубами (4-12 раз).
3. Последовательно закусывайте то верхнюю, то нижнюю губу (4-12 раз).
5. Поднимите высоко подбородок, вытяните шею. Нижней губой попытайтесь захватить верхнюю (4-12 раз).
6. Возьмите в зубы карандаш или соломинку и описывайте в воздухе цифры 1, 3, 7, 8, 10, не менее 4 раз каждую.
7. Последовательно касайтесь подбородком то левого, то правого плеча (4-12 раз).

Для молодости кожи очень важно правильное положение во время сна. Спице на спине без подушки, либо на низком изголовье.

ВАРЕНЬЕ «АССОРТИ»

1 кг ягодной смеси, 1,5 кг сахара. Пропускаем через мясорубку свежие ягоды: малина, смородина, крыжовник или что-то другое. Добавляем сахар, ставим на огонь. Доводим до кипения, но не кипятим. Разливаем в банки. Не обязательно закрывать герметически.

ВИШНЯ. ДЖЕМ ИЗ ВИШНИ

1 кг вишни, 3 ст.сахара, 0,5 ст.воды. Промываем вишню, удаляем косточки, варим в воде до размягчения, добавляем сахар и варим еще 10-15 мин.

ВАРЕНЬЕ ИЗ ВИШНИ
1 кг вишни, 4,5 ст.сахара, 2,5 ст.воды. Вишню моем, удаляем

косточки, заливаем горячим сиропом и выдерживаем 6 часов, затем варим 5-8 минут, выстаиваем еще 6 часов и варим до готовности.

МАЛИНА. ДЖЕМ ИЗ МАЛИНЫ

1 кг ягод, 2 кг сахара. Ягоды давим толкушкой, добавляем сахар, хорошо перемешиваем до полного его растворения. Укладываем в чистые банки, закатываем.

ВАРЕНЬЕ ИЗ МАЛИНЫ

1 кг ягод, 1 кг сахара, 1 ст. воды. Воду с сахаром кипятим, опускаем туда ягоды. Варим в два-три приема с выстаиванием в 5-6 часов. Снимаем пену, охлаждаем, разливаем в банки.

СМОРОДИНА. ДЖЕМ ИЗ ЧЕРНОЙ СМОРОДИНЫ

1кг ягод, 6 ст.сахара, 3 ст. воды. Ягоды промываем, складываем в посуду для варки, добавляем сахар и варим до готовности 8-12 мин. Снимаем пену, остужаем.

ВАРЕНЬЕ ИЗ ЧЕРНОЙ СМОРОДИНЫ

1кг ягод, 1,5кг сахара, 4ст. воды. Моем ягоды, опускаем на 3-5 мин. в кипящую воду и заливаем заранее приготовленным сиропом. Выстаиваем 3-4 часа. Варим в один прием до готовности или в 2-3 приема. Снимаем пену, остужаем, разливаем в банки.

ЧЕРНИКА И ГОЛУБИКА. ВАРЕНЬЕ ИЗ ЧЕРНИКИ И ГОЛУБИКИ

1кг ягод, 700 г сахара, 1 ст. воды.

1-й способ: Из воды и сахара готовим сироп, вымытые ягоды опускаем туда и варим до готовности. Снимаем пену, остужаем, разливаем в банки.

2-й способ: Ягоды пересыпаем сахаром, даем постоять 1 час. Затем на медленном огне доводим до кипения и варим до готовности. Снимаем пену, остужаем, разливаем в банки.

БРУСНИКА И КЛЮКВА. ВАРЕНЬЕ ИЗ БРУСНИКИ И КЛЮКВЫ

1 кг ягод, 800г сахара. Ягоды пересыпаем сахаром и даем постоять 1 час. Затем ставим на

огонь, доводим до кипения и варим до готовности.

ОБЛЕПИХА. ПЮРЕ ИЗ ОБЛЕПИХИ

1 кг пюре, 600-800г сахара. Ягоды прогреваем в небольшом количестве воды, протираем через сито. Пюре смешиваем с сахаром, нагреваем до 85°C, держим на огне 5 мин., раскладываем в банки горячим. Пастеризуем при 80°C в литровые банки 20 мин.

ВАРЕНЬЕ ИЗ ОБЛЕПИХИ

1 кг ягод, 1-1,4 кг сахара. Ягоды перемешиваем с сахаром, выдерживаем 5-6 часов. Варим на слабом огне в один прием до готовности.

Энэ хуудана Бэлигма ОРБДОЕВА бэлдэбэ.

ЗАГОТОВКА ЯГОД

табиан габьяатай энэ театр урагшаа эрмэлзэлтэй, шэнэ туршалгын, авангардна зорилготой коллектив юм.

«Пространство Брехта» гэхэн зохёохы программаар хүдэлдэг тус театрай репертуарта У.Гибсонэй, Д.Киноситын, В.Шекспирэй, Б.Брехтын

Соёлой һонин

ИНАГ ДУРАН ТУХАЙ ЗҮЖЭГ

Сентябрь харын 6-һаа 8 хүрэтэр Японой «Токио энгеки ансамбль» гэхэн театр Улаан-Үдэ ерэжэ, Анго Сакагучи гэгшын «В куцах цветущей сакуры» гэхэн зүжэг оперно театр соо харуулаха юм. Энэ театрые мэдээжэ драматург, тус театрай уран хайханай хүтэлбэрилэгшэ, директор

господин Цунетоши Хировагари ударидана.

Түрүүн энэ театрай коллектив Чеховтэ зориулагданан театральна фестиваль дээрэ (жюриин түрүүлэгшэ СССР-эй арадай артист Олег Ефремов) «Чайка» гэхэн зүжэг Москвада харуулжа, харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Америкын «Ла Мама» гэхэн театрта энэ зүжэгөө анха түрүүшынхээ найруулан

зүжэгүүд оруулагданхай. Манай Правительствын, Соёлой министрствын урилгаар, господин профессор Танакын зууршалагаар ерэхэ болоһон, бэлгитэй, хаяар Лондон ошохо коллективтэй, инаг дуран тухай зүжэгтэй танилсахаяа

ерэхыетнай япон артистнууд урина.

Бэлигма ОРБОДОЕВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Драматург, театрай хүтэлбэрлэгшэ Ц.Хироватар; Б.Брехтын «Галилео» гэхэн зүжэгһөө хэһэг; А.Сакагучи гэгшын «В куцах цветущей сакуры» зүжэгһөө хэһэгүүд. (Театрай архивһаа).

НЮУР БАРДАМ ТОГЛОХО ШАДАБАРИТАЙ

(Буряадай үндэһэн цирк-студи тухай)

Буряад арад зон гэжэ монгол түмэйһимни түрэхэн шуһанай, таһарһан мяханай нэгэ хэһэг, Байгал далай шэнги арьбан ехэл даа.

1999 оной июниин 1-дэ Буряадай үндэһэнэй цирк-студи айл үрхөө татажа, үүдээ нээи, эдээ сагаагаа Улаан-Үдэ хотын зондо барилай. Бүрин хэмжээнэй энэ тоглолто циркын бүхэли түрэлэе багтааһан «Буряадай субад эрдэһихэнүүд» гэхэн нэрэтэй, үндэһэнэй хэлбэри, үнгэ, ая, дуу хоолойтой, үзэгшэдые өөртөө татаһан хайхан программые Монголһоо уригдан, ажаллажа байгаа 3 багша - Б.Төмөрбаатар, Ц.Сэлэнгэ, Б.Борхүү гэгшэд найруулан табья. Хоёр жэл хахад соо циркын номерые бэлэн болгохын тула ехэ хүдэлмэри, зориг тэһээрэ хэрэгтэй. Энэ бүхэһиме зоригтой шиидхэжэ шадаһан, Буряадай үндэһэнэй цирк-студийн дарга, Россин арадай артист Майдари Хайдапович Жапхандаевай габьяа гэжэ хэлэхэ ёһотой. Мүн энэ бүхэһиме дэмжэн туһалжа байһан Буряадай Засагай газар, Соёлой яаманай нэгэдүгээр орлогшо сайд Антонина Максимовна Майорова, Соёлой колледжын захирал Лидия Васильевна Лоскутникова гэгшэдтэ монгол арад түмэһимөө, монгол циркшэдхээ тус соһиноор дамжуулан, баяр хүргэнэбди.

Мүнөө Буряадай үндэһэнэй цирк 34 хурагша, мэргэжэлэй бүжэгшэдтэй, 3 монгол найруулагша багшатай, анханайнгаа хэһэгшэдхэн тоглолто Арадай Эмиратуласта

толилуулаад ерээ.

Буряад зон олондоо гэхэн Майдари Хайдаповичай сэдхэл болбол үндэһэнэй цирк-студи байгуулаха үнтэй хуби нэмэри болоо гэжэ бидэ, циркшэд, үзэжэ байнабди.

Монгол уласай циркхээ хэлсээгээр ажаллажа байһан Б.Борхүү багшын найруулан табиһан «Шэдэлтэтэй акробадууд» (вольтижеры), «һула утаһан» («Свободная проволока»), «Сахаригаар тоглогшо» (обручи) гэхэн номернууд шэнэлиг ханаа, табилта, хубсаһанай зохисол, хүгжэһиме хослуулан найруулагшын уран шадабарие харуулжа, программые шэмэһэн байгаа. Б.Төмөрбаатар багшын хүдэлмэрээр зүжэгшэнэй уран шадабари найруулан табиһан номерһоо, аляалагшын (клоунной) тоглолтоһоо бүрин харагдаа һэн. Ц.Сэлэнгэ багшын найруулан табиһан уран

пугаралтын «Һэриһэн могойнууд» гэхэн номер гансахан жэл соо гэхэ гү, али 1998 оной октябрь һарада Италийн Монтова хотодо болоһон циркшэдэй тэмсээнэй 3-дахи һуурийн, Польшын Варшава хотодо болоһон циркшэдэй уласхоорондын тэмсээнэй 2-дохи һуурийн, Санкт-Петербург хотодо болоһон циркшэдэй уласхоорондын тэмсээнэй хамгай залуу зүжэгшэнэй, мүн «Алтан аляалагша» («Золотой клоун») шагналуудта хүртөө. Энэнь Монголой уран пугаралтын нюуса убадис, монгол эмэгтэйн уран ухаан, хүдэлмэриин үрэ шэмэ юм.

Буряадай засагай газар, Соёлой яам манай монгол 3 багшын хүдэлмэри зүдхэһиме үндэрөөр үнэлжэ, Буряад уласай соёлой габьяата зүдхэлтэн солоор шагнаба.

Мүнөөдэр Буряадай уран пугаралтын номер дэлхэйн алиһиме ороной циркын табсандан нюур бардам тоглохо шадабаритай боложо, гадаадын олон ороной циркын эзэдхээ тоглохо урилга хүлээн абажа байна.

Буряадай үндэһэнэй цирк-студи олон уласай циркын табсанда нэрэ алдараа мандуулжа, Байгал далай шэнги артоун тунгалаг, сэнгэлиг байха болтогой! Буряадай, Монголой циркшэдэй артоун холбоон, улам дэгжэн сээглэжэ байхың үлэһитэй юрөөһиме үргэн дэбжүүлээ!

Е.БАТБОЛД Монгол улсын циркын аляалагшадай (клоунуудай) студиин багша.

ТА БУДА ЖООР ТАНИЛСАЯ!

- 92. Скромная, симпатичная бурятка 38(165) 60, в/о, познакомится с порядочным работающим мужчиной до 45 лет, рост не ниже 170 см, вредные привычки в меру.
94. 58 наһатай хүдөөдэ ажаһуудаг эрэ хүн өөрын наһанай, хүдөө нотагта ажаһууха хүсэлэнтэй эхэнэртэй танилсаха байна.
96. Серьезный, деловой мужчина 1958 года рождения, бурят, желает познакомиться с красивой, симпатичной девушкой с добрым характером для создания семьи.
97. Женщина-вдова желает познакомиться с мужчиной 60-65 лет. Образование высшее, дети устроены.
98. Может быть есть мужчина, которому не хватает в этой жизни доброй, верной жены. Буду рада, если откликнется человек не старше 47 лет, без жилищных проблем.

- О себе: 41/158, бурятка, работаю, есть дети. 670034, а/я 5149.
100. Хозяйственная женщина с высшим образованием желает познакомиться с трудолюбивым мужчиной 47-50 лет, без вредных привычек, национальность не имеет значения, можно с детьми. Возможен переезд в центр. часть России. Жильем обеспечена.
101. 55 гү, алиһиме һаа 63 наһатай хори буряад эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэйб. Өөр тухайгаа: 59 наһатайб, хүдөөдэ ажаһуудагби, ажалтайб.
102. Отвечу на искреннее письмо буряту 35-50 лет для создания семьи. Ценю порядочность, честность. О себе: вдова, ж/о, м/о, веду здоровый образ жизни.
Адрес: 670034, а/я 5149 п/п 536177.
104. Городто ажаһуудаг 58 наһатай эхэнэр дүтэһэг наһатай, архи уудаггүй, даруу номгон хори буряад эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй.
Адрес: Улаан-Үдэ, 13 а/я 820
105. Вдова 60 лет, по образованию педагог, желает познакомиться с серьезным, деловым мужчиной своего возраста. Дети обустроены.
Адрес: г. Улаан-Үдэ-45, До востребования. № документа III-AЖ 607067.
106. Познакомлюсь с мужчиной 1958 или 1955 года рождения, имеющего отдельное жилье для создания семьи. Желательно фото.
Адрес: 670033 г.Улаан-Үдэ, а/я 2719.

Ажалай, дайнай болон партиин ветеран ЦЫРЕНОВ Дамба Жанаевич наһа бараһан ушараар түрэлхидын, нотагаархидын гүнзэгы шаналалаа мэдүүлнэ. Улаан-Үдэ хотын Жуковскийн нэрэмжэтэ үйлсын 26-дахи гэрэй 16-дахи байраһаа августын 28-да үдэрэй 11-һээ хүдөө табигдаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат байһан СЕРЕБРЯКОВ Александр Самбуевич наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Арадай Хурал түрэлхидтэнь, дүгһимь хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ТЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Е. К. ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Б. Ц. СЕМЁНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Л.А.Н.ПЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, С.Д.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; Д.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).
Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиһин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци. E-mail: unen@burnet.ru.
Газетэ хэблэлэй 5 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэһэг 18.500. Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00.
"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ 8000 хэһэгээр хэблэгдээ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0165-дахин номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8560.
Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, ирёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарийн - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таһагууд:экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон спортын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олоннитын хүдэлмэрини - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээсэлэй болон захилай - 21-34-05, рекламы, соносхой болон коммерска ажалай - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67, вахтын - 21-60-91.
Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшэһиме хазгайруулан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад. * Түлбэритэй материалнууд.
Энэ дугаартаманай «АСТА PUBLICA» мэдээсэлэй агентствын материалнууд хэрэглэгдээ.